

ZAŁĄCZNIK NR 1 DO STRATEGII ROZWOJU MIASTA RADOMSKA
DO ROKU 2030

Diagnoza stanu gminy miejskiej Radomsko

POZNAŃ, PAŹDZIERNIK 2020

Spis treści:

PRZESTRZEŃ	4
Położenie	4
Środowisko	5
Powierzchnia.....	7
Struktura powierzchni	8
SPOŁECZNOŚĆ.....	8
SFERA SPOŁECZNA	16
Ochrona zdrowia	16
Pomoc społeczna	16
Kapitał ludzki.....	19
Kapitał społeczny	21
Bezpieczeństwo publiczne	22
Komunikacja	23
Edukacja i wychowanie.....	24
Kultura	26
Sport	28
Rekreacja i turystyka.....	28
EKONOMIA	29
Rynek pracy.....	29
Przedsiębiorczość	30
Skala rozwoju gospodarczego	32
Otoczenie biznesu.....	35
INFRASTRUKTURA.....	36
Infrastruktura drogowa	36
Infrastruktura mieszkalna i budownictwo mieszkaniowe	37
Media komunalne.....	39
Infrastruktura gospodarcza	42

Informacja metodologiczna

Źródła danych

Raport przygotowano zasadniczo w oparciu o następujące źródła:

- dane Głównego Urzędu Statystycznego, w szczególności – Banku Danych Lokalnych
- dane zawarte w portalu monitormiast.pl administrowanym przez Związek Miast Polskich
- dane zawarte w Systemie Analiz Samorządowych administrowanym przez Związek Miast Polskich
- dane i analizy Geoportalu Instytutu Rozwoju Miast i Regionów
- dane pochodzące od samorządu miasta Radomsko, w szczególności zawarte w Raporcie o stanie miasta Radomska i innych dokumentach studyjno – strategicznych
- informacje zawarte w materiałach i sprawozdaniach instytucji działających w Radomsku, w szczególności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, Powiatowego Urzędu Pracy, Komendy Powiatowej Policji

Obszary referencyjne

Oprócz danych dotyczących samej gminy w raporcie wzięto pod uwagę w pewnym stopniu sytuację innych miast, które mogą służyć za tło i punkt odniesienia dla procesów zachodzących w Radomsku. Tego rodzaju porównanie – dokonywane w obszarach, gdzie jest to możliwe i uzasadnione oraz gdzie niesie ze sobą odpowiednią wartość informacyjną – pozwala we właściwym kontekście ukazać logikę i dynamikę dokonujących się zmian, jakkolwiek w każdym przypadku należy brać pod uwagę niepowtarzalność sytuacji i lokalnych uwarunkowań oraz wielkość i złożoność zachodzących czynników. Dobór grupy referencyjnej opiera się na kryterium podobieństwa i wymogu porównywalności. Wzięto zatem pod uwagę miasta z obszaru województwa łódzkiego o możliwie zbliżonej klasie wielkości, będących siedzibami gmin, cechujących się dynamiką rozwojową, raczej przewyższających Radomsko potencjałem, a tym samym stanowiących punkt odniesienia dla jego ambicji w wielu dziedzinach życia. Wybrano cztery miasta o dość zróżnicowanym położeniu w celu uzyskania możliwie wszechstronnego obrazu sytuacji ośrodków miejskich regionu – Bełchatów, Kutno, Skierniewice i Zgierz.

W przypadku braku danych porównawczych dla poziomu miasta i gminy, w uzasadnionych przypadkach przywoływane są dane opisujące stan rzeczy na poziomie powiatu. W tym przypadku zastosowano porównanie do trzech powiatów referencyjnych (bełchatowskiego, piotrkowskiego i miasta Piotrkowa Trybunalskiego). Uzasadnienie dla tego podejścia stanowi z jednej strony konieczność zarysowania kontekstu opisana wyżej w odniesieniu do dobru miast referencyjnych, z drugiej natomiast stosowanie tego rozwiązania i tej samej grupy powiatów w przypadku sporządzania Raportu o stanie miasta Radomska.

Zakres czasowy analizy

Co do zasady analiza uwzględnia najnowsze dostępne dane, dla uzyskania możliwie dużej wartości porównawczej zazwyczaj dotyczą one roku 2019. W przypadku zestawień porównawczych wybranych miast, zaczerpniętych z wyspecjalizowanych źródeł przedmiotowych (przede wszystkim z portalu monitormiasta.pl) często zakres czasowy danych kończy się na roku 2018. Uznano, że dla ukazania kontekstu sytuacji rozwojowej Radomska wykorzystanie tych porównań niweluje deficyt związany z brakiem danych za rok 2019, które w miarę ich dostępności zostały wykorzystane w tekstowej interpretacji zjawisk i procesów.

PRZESTRZEŃ

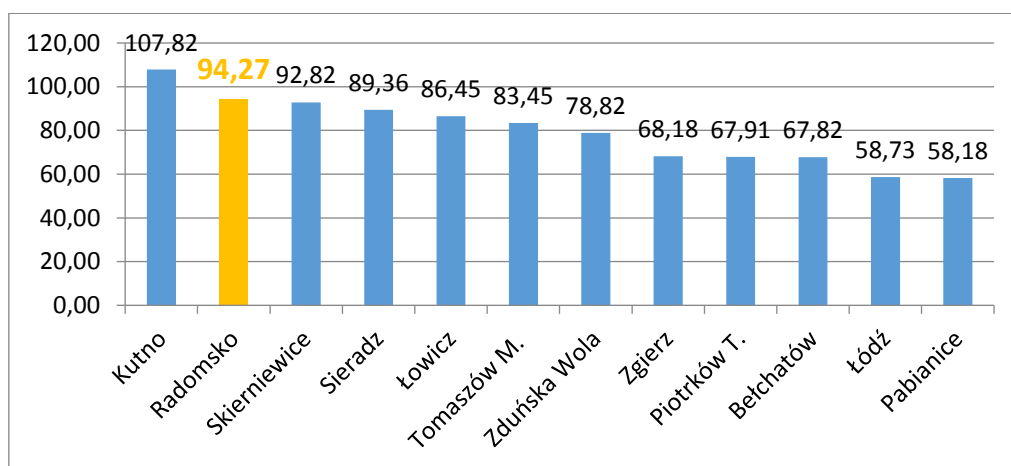
Położenie

Miasto Radomsko położone jest w centralnej Polsce, w południowej części województwa łódzkiego, a przy tym na granicy trzech dzielnic: Małopolski, Wielkopolski oraz Śląska. Geograficznie znajduje się w obrębie Wyżyn Polskich i Niżu Środkowoeuropejskiego, na pograniczu trzech mezoregionów: Wzgórz Radomszczańskich, stanowiących północną część jednostki zwanej Wyżyną Przedborską i Niecki Włoszczowskiej (wchodzących w skład Wyżyny Małopolskiej) oraz Wysoczyzny Bełchatowskiej. W wymiarze administracyjnym zajmuje środkowo – zachodnią część powiatu radomszczańskiego.

Na południe od Łodzi rozciąga się pas ośrodków miejskich stanowiących funkcjonalne otoczenie i zaplecze stolicy województwa; na flance południowo - zachodniej położone bliżej Łodzi Pabianice, Łask, Zduńska Wola i Sieradz, na flance południowo – zachodniej natomiast zlokalizowane nieco dalej Tomaszów Mazowiecki, Piotrków Trybunalski i Bełchatów. Ten ciąg ośrodków miejskich skupiający na dystansie 100 kilometrów populację 370 tysięcy mieszkańców wyznacza granicę, poza którą rozciąga się strefa określona w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa łódzkiego jako obszar słabo zrównoważonej sieci osadniczej. Radomsko stanowi dla niego największy ośrodek miejski. W wymiarze urbanizacyjnym rezonują z nim – w układzie południkowym – jedynie Wieluń (oddalony o 74 kilometry) i Opoczno (w odległości 90 kilometrów), a już poza granicami województwa – Częstochowa.

Radomsko to najbardziej „osamotnione” w strukturze sieci osadniczej miasto województwa. Biorąc pod uwagę średnią z odległości między 12 największymi ośrodkami w regionie, poza Kutnem (przeciętnie prawie 108 kilometrów do każdego z uwzględnianych w zestawieniu miast) to Radomsko cechuje najwyższa średnia odległości – to ponad 94 kilometrów. Znaczenie tego czynnika uwydatnia położenie Łodzi, która jest otoczona 11 miastami o średniej odległości do nich wynoszącej niecałe 60 kilometrów, w tym tylko trzema leżącymi dalej niż 80 kilometrów (w tym Radomsko). Stolica województwa mocno oddziałuje na to bliskie otoczenie, jego obecność determinuje relacje z nimi i między nimi, wyznacza logikę relacji metropolitalnych w większym stopniu, niż Katowice na Górnym Śląsku. W tak ukształtowanej przestrzeni Radomsko jest ośrodkiem swoiście osobnym w wymiarze ulokowania w przestrzeni regionu.

Rysunek 1 Średnia odległości między największymi miastami województwa łódzkiego (w km)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych portalu najlepszetrasy.pl

W szerszym ujęciu Radomsko zlokalizowane jest w odległości 190 km od Warszawy i 105 kilometrów od Katowic. Tym samym miasto znajduje się w obszarze współoddziaływania i zachodzenie na siebie dwóch największych ośrodków gospodarczych w kraju. Charakterystykę położenia miast w przestrzeni regionalnej i lokalnej kształtuje w istotnym stopniu jego usytuowanie względem szlaków komunikacyjnych, które zarazem łączą te centra ekonomiczne. W granicach administracyjnych miasta i w odległości nieco ponad 5 kilometrów od jego centrum przebiega autostrada A1 leżąca w ciągu międzynarodowej trasy E75, łącząca północ kraju od Gdańska z południową częścią po Gorzyczkę w powiecie wodzisławskim. To podstawowy szlak komunikacyjny Polski w układzie południkowym o dużym znaczeniu komunikacyjnym, sprzyjający rozwojowi różnego rodzaju przedsięwzięć gospodarczych. Bezpośrednio przez miasto przebiega w układzie południkowym droga krajowa nr 91 łącząca Głuchów pod Łodzią z Częstochową. Pełni ona obecnie rolę drogi alternatywnej do autostrady A1. W Radomsku krzyżuje się ona z drogą krajową nr 42 przebiegającą z obszaru województwa opolskiego, przez śląskie, łódzkie i świętokrzyskie do okolic Starachowic. Tym samym miasto posiada bezpośrednie połączenia drogowe z największymi ośrodkami miejskimi i gospodarczymi w kraju. Radomsko jest też lokalizowane przy linii kolejowej nr 1 Katowice – Warszawa, wybudowanej w 1846 roku jako Kolej Warszawsko – Wiedeńska.

Środowisko

Radomsko położone jest w obszarze pogranicza Wyżyn Polskich i Niżu Środkowopolskiego. W jego otoczeniu dominują formy terenu ukształtowane w plejstocenie oraz w fazie późniejszych stadiów ostatniego glacjału. Obszar powiatu radomszczańskiego wypełniają głównie płaskie, faliste lub pagórkowate wysoczyzny polodowcowe z ostańcami morenowymi, rozcięte rozległymi dolinami. W pobliskiej gminie Przedbórz zlokalizowana jest góra Fajna Ryba (347 m n.p.m.), najwyższe naturalne wzniesienie województwa łódzkiego.

Przez powiat radomszczański przebiega linia wododziału Wisły i Odry – granica pomiędzy regionem wodnym Warty administrowanym przez Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Poznaniu i regionem wodnym Środkowej Wisły podlegającym Regionalnemu Zarządowi Gospodarki Wodnej w Warszawie. Dział ten wyznaczają zlewnie cieków II rzędu: Pilicy i Warty. Wododziałowe położenie determinuje obecność w sieci hydrograficznej obszaru dużej ilości cieków krótkich, często o małych przepływach, które w wielu odcinkach, zwłaszcza latem, wysychają. Gminę charakteryzuje mała ilość wód stojących. Przez Radomsko przepływa Radomka – prawobrzeżny dopływ Warty, w całym odcinku uregulowany, którego źródła znajdują się w dzielnicy miasta — Bogwizdowy. Radomka i jej dopływy, będące w zasadzie rowami melioracyjnymi, odwadniają większą część miasta. Rzeka na odcinku zlokalizowanym w mieście Radomsko jest obecnie zaniedbana i w niektórych miejscach stanowi źródło okresowych podtopień. Do rzeki podłączone są liczne wyloty kanalizacji deszczowych. Z uwagi na zmniejszenie się na niektórych odcinkach przekroju czynnego koryta, występuje utrudniony odpływ z licznych wylotów kanalizacyjnych do rzeki, co skutkuje lokalnym zalewaniem ulic wodą wypływającą ze studzienek kanalizacyjnych. Stan istniejący wymaga działań z zakresu poprawy bezpieczeństwa terenów przybrzeżnych rzeki na terenie miasta Radomsko, a szczególnie w jego centrum, poprzez ochronę zabudowy mieszkalnej, gospodarczej i usługowej oraz infrastruktury technicznej przed podtopieniami. Podtopienia te są warunkowane każdym intensywniejszym opadem deszczu i ograniczoną przepustowością systemów kanalizacyjnych w tym rejonie miasta. Ma tu znaczenie topografia terenu (naturalne zniżenia terenowe, które zostały zabudowane infrastrukturą miejską). Należy odbudować koryto rzeki zachowując charakter cieku, a ponadto racjonalnie i kompleksowo wykorzystać rzekę do retencjonowania wód opadowych oraz istniejących i projektowanych budowli wodnych i komunikacyjnych. Brak zbiorników retencyjnych i polderów zalewowych.

Sieć hydrograficzną miasta współtworzą małe, na ogół sztuczne zbiorniki wodne, rozlokowane głównie w rozszerzeniu doliny Radomki poniżej miasta. Znaczną część sandru dolinnego zajmują obszary bezodpływowe powierzchniowo.

Powiat radomszczański wraz z Radomskiem znajdują się na tzw. obszarze górkowyzynnej prowincji hydrogeologicznej, w obrębie Głównych Zbiorników Wód Podziemnych, struktury hydrogeologicznych o znaczeniu ponadregionalnym. Obszar miasta leży w granicach Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 408 Niecka Miechowska. Miasto położone jest ponadto na obszarach bogatych w źródła gorących wód głębinowych. Pokłady wód geotermalnych należące do szczecińsko – łódzkiej warstwy geotermalnej rozciągają się na głębokości ok. 2000 m pod całym obszarem powiatu radomszczańskiego.

Miasto charakteryzują warunki klimatyczne właściwe dla nizin środkowopolskich, strefa przejściowa, w której równoważą się wpływy atlantyckie i kontynentalne. Znajduje to wyraz w zderzeniu mas powietrza polarnomorskiego i polarno-kontynentalnego, arktycznego oraz sporadycznie zwrotnikowego. Na obszarze powiatu radomszczańskiego zachodzi duża zmienność elementów meteorologicznych w czasie przy małym zróżnicowaniu w przestrzeni. Liczba dni pogodnych wynosi przeciętnie 35–40, a roczna suma godzin słonecznych stanowi 33–37% możliwego usłonecznienia. Niebo zachmurzone jest około 140 dni w ciągu roku, wykazując maksimum w zimie i minimum w lecie. Średnie wieloletnie temperatury powietrza w tej okolicy wahają się w granicach 7,6 - 10,5 stopni Celsjusza. Opady atmosferyczne są zróżnicowane i osiągają sumaryczne wartości od 550 do 650 mm rocznie.

W otoczeniu miasta dominują rozległe powierzchnie leśne stanowiące pozostałość dawnych puszczy. Lasy zajmują około 29 % (41838 ha) powierzchni powiatu radomszczańskiego, klasyfikując go jako jeden z bardziej zalesionych w województwie łódzkim. Lesistość obszaru miasta wynosi 3 % przy średniej wojewódzkiej równej 10,4 %. Miasto jest położone pomiędzy dwoma korytarzami ekologicznymi – przebiegającym na północ od niego korytarzem Bełchatów – Radomsko oraz leżącym na południe od miasta korytarzem Częstochowa Zachód. O atrakcyjności środowiskowej okolicy stanowi w szczególności bliskość cennych przyrodniczo obszarów, w szczególności Przedborskiego Parku Krajobrazowego oraz otaczających go obszarów chronionego krajobrazu – Piliczańskiego i Przedborskiego, a także obszaru Doliny Widawki. W pobliżu miejscowości Żeleźnica położony jest Rezerwat "Czarna Różga", w gminie Żytno - Rezerwat „Dębowiec”, w miejscowości Chełmo w gminie Masłowice - Rezerwat „Góra Chełmo”, w gminie Kobbiele Wielkie - Rezerwat "Jasień" oraz Rezerwat "Kobbiele Wielkie", w gminie Przedbórz – rezerwat torfowiskowy "Piskorzeniec". W gminie Przedbórz funkcjonuje Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy "Majowa Góra". Pobliski obszar przyrodniczo cenny stanowią także Grądy Góry Kozłowej. Na terenie Parku i Przedborskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu znajdują się bogate i dobrze wykształcone zbiorowiska szaty roślinnej: torfowiskowe, szuwarowe, wodne, murawy kserotermiczne itp. Występują tutaj liczne stanowiska gatunków chronionych, a także zagrożonych wyginięciem, znajdujących się na czerwonej liście roślin zagrożonych w Polsce. Jest to związane z położeniem powiatu radomszczańskiego w Pasie Wyżyn Środkowych i obecnością gatunków górskich (rzadkich na niżu), osiągających tu północną granicę zasięgu. Cenne elementy przyrodnicze stanowi flora torfowiskowa w obrębie pobliskich torfowisk Piskorzeniec i Dawidów k. Przedborza.

Obszary chronione stanowią blisko 20% powierzchni powiatu radomszczańskiego (28032,3 ha), z czego na rezerваты przyrody przypada 789,1 ha, na parki krajobrazowe - 5115,2 ha, a inne obszary chronione zajmują powierzchnię 21978,6 ha. Powiat szczyty się 274 pomnikami przyrody.

Powierzchnia

Gmina miejska Radomsko (miasto Radomsko) zajmuje obszar liczący 5143 ha (51 km²). To znacznie więcej niż pozostałe uwzględniane w analizie porównawczej miasta liczące 3300 – 3500 ha (z wyjątkiem nieco rozleglejszego Zgierza). W tym względzie Radomsko jest zbliżone do parametrów Sieradza (5122 przy 42 267 mieszkańców), dystansuje natomiast Tomaszów Mazowiecki (liczący 4130 ha powierzchni przy liczbie mieszkańców 62 649, tj. o 20 % mniejszej od Radomska powierzchni wobec populacji większej o 35 %) i w jeszcze większym stopniu Pabianice (z powierzchnią 3299 ha i 65 283 mieszkańców, tj. o 35 % mniejszej od Radomska powierzchni populacji większej o 41 %).

Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione (odpowiednio - 163 ha i 1 ha) stanowią zaledwie 3,2 % ogółu powierzchni geodezyjnej miasta. To proporcje zbliżone do Kutna i Skierniewic, w rozległym Zgierzu tereny te zajmują 18 % powierzchni, w zwartym Bełchatowie – 17 %). Powierzchnia parków spacerowo – wypoczynkowych, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej – w mieście są dwa tego rodzaju kompleksy - wynosi 0,8 % powierzchni miasta przy średniej dla województwa równej 2,8 % ogółu powierzchni. Jeszcze mniej korzystanie wypada Radomsko na tle innych miast regionu, w Zgierzu powierzchnia takich obszarów to 1,6 % ogółu powierzchni gminy, w Bełchatowie – 2,2 %, w Kutnie – 3,2 %, w Skierniewicach – 3,6 %. Radomsko dysponuje też zdecydowanie mniejszym obszarem zajęтым przez zielenią osiedlową (26,85 ha wobec 78,18 ha w przypadku Kutna), imponuje natomiast powierzchnią zieleni ulicznej (to w sumie 22 ha). Brak w mieście stojących zbiorników wodnych. Na grunty zabudowane i zurbanizowane przypada 1606 ha, w latach 2014 – 2018 ich przyrost wyniósł 4,5%.

Powierzchnia kategorii gruntów w Radomsku (2019)

	w ha	udział w %
ogółem	5142,6	100,00
rolne	3254,2	63,28
leśne	202,4	3,93
mieszkaniowe	667,4	12,98
przemysłowe	277,8	5,40
inne zabudowane	240,3	4,67
zurbanizowane niezabudowane	27,2	0,53
na potrzeby rekreacji i wypoczynku	22,7	0,44
drogi	365,6	7,11
kolejowe	60,4	1,17
przeznaczone pod budowę dróg publicznych lub linii kolejowych	17,8	0,35

Źródło: Urząd Miasta Radomsko

Struktura terenów przemysłowych w przestrzeni miasta w przypadku Radomska jest bardzo zbliżona do proporcji zachodzących w Skierniewicach i Zgierzu. We wszystkich tych ośrodkach przypada na nie po około 5 % powierzchni geodezyjnej miasta przy wyrażnie większej – jak zauważono wcześniej – ogólnej powierzchni Radomska, podczas gdy w Bełchatowie tego rodzaju tereny stanowią zaledwie niewiele ponad 1 % powierzchni miasta, a w Kutnie zajmują ponad 12 % powierzchni.

W Radomsku – podobnie jak w Skierniewicach i Zgierzu – na 1 mieszkańca przypada około 1,3 ha powierzchni terenów mieszkaniowych, gdy w Kutnie i Bełchatowie to zaledwie 0,9 ha. Tereny przemysłowe w przeliczeniu na 1 mieszkańca zajmują w Radomsku nieco ponad 0,5 ha, podczas gdy w Kutnie prawie 1 ha, a w Bełchatowie – 0,07 ha.

Tereny przeznaczone pod rekreację i wypoczynek to 22 ha obszaru Radomska. W przeliczeniu na 1 mieszkańca miasta daje to 0,05 ha, co jest wartością odbiegającą od udziału tego rodzaju gruntów w powierzchni pozostałych uwzględnianych w analizie miast (0,07 na 1 mieszkańca w Bełchatowie i 0,09 ha w Zgierzu, ale też 0,12 w Kutnie i 0,14 w Skierniewicach). Radomsko posiada także stosunkowo niewielki obszar terenu przeznaczonego pod potrzeby kolei.

Struktura powierzchni

Miasto dzieli się na kilkanaście obszarów, zwyczajowo zwanych dzielnicami, m.in. Bartodzieje, Bogwizdowy, Centrum, Folwarki, Kopiec, Kowalowiec, Miłaczki, Osiedle Adama Mickiewicza, Osiedle Tysiąclecia, Saniki, Stobiecko Miejskie, Sucha Wieś, Wymysłówek. W toku rozwoju przestrzennego zostały do miasta przyłączone osady: Bartodzieje, Folwarki, Saniki, które dziś mają charakter integralnych dzielnic.

W strukturze przestrzennej miasta można wyodrębnić ściśle centrum stanowiące 13,75% obszaru miasta i zaludnione przez 45 % ogółu społeczności, z historyczną zabudową, która w większości pochodzi z drugiej połowy XIX i początku XX wieku. Wśród zabudowy widać wpływy kultury tworzonej przez ludność żydowską, która stanowiła znaczącą część przedwojennych mieszkańców Radomska. Lokalizacja placów oraz przebieg ulic wytyczony został z uwzględnieniem tradycyjnych szlaków komunikacyjnych i łączy dworzec kolejowy (dawna Kolej Warszawsko- Wiedeńska) z rynkiem miasta. Na tym obszarze do dziś funkcjonują tradycje działalności handlowej oraz usługowej, w tym administracyjnej o zasięgu ponadlokalnym. Jednocześnie obszar pełni funkcję reprezentacyjną miasta. Użyteczność obszaru obniża duże natężenie ruchu samochodowego związane z przebiegiem dróg krajowych nr 42 i 91, lokalnych oraz brak miejsc parkingowych.

Radomsko jest miastem obfitym w zieleni. Udział urządzonych terenów zielonych w powierzchni miasta wynosi 0,8 %. W jego obrębie istnieją 2 parki spacerowe o powierzchni łącznej 7,4 ha (Park Świętojański przy ul. Piłsudskiego o całkowitej powierzchni 3,22 ha oraz Park Solidarności przy ul. Armii Krajowej o całkowitej powierzchni 4,21 ha), 14 zieleńców (powierzchnia łączna 6,60 ha), strefy zieleni ulicznej o powierzchni 22 ha, zieleni osiedlowej o powierzchni 26,85 ha.

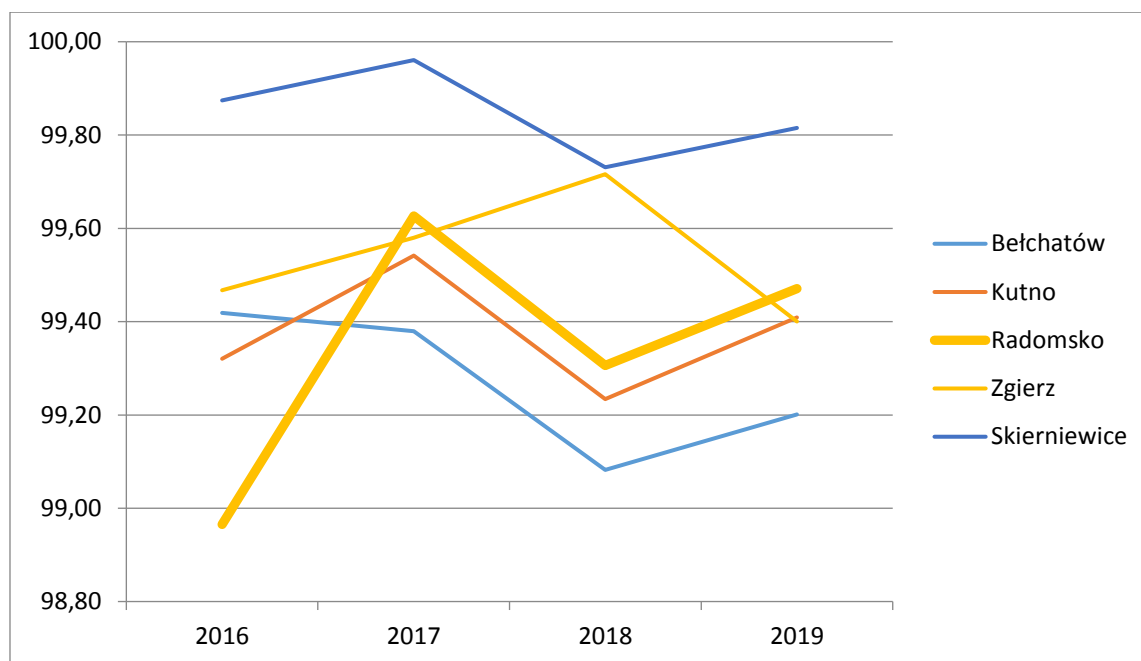
W mieście znajduje się 8 cmentarzy o łącznej powierzchni 23,80 ha.

SPOŁECZNOŚĆ

Populacja Radomska na koniec 2019 roku wynosiła 46 124 osób. Daje to miastu 8. miejsce wśród największych ośrodków miejskich województwa łódzkiego. Po wielkomiejskiej Łodzi i grupie miast w przedziale od 56 do 74 tysięcy mieszkańców (Piotrków Trybunalski, Pabianice, Tomaszów Mazowiecki, Bełchatów i Zgierz), Radomsko wraz z kilkoma innymi ośrodkami (Skierniewice, Kutno, Sieradz i Zduńska Wola) o populacji 40 – 50 tysięcy osób współtworzy miejski krajobraz regionu. Wszystkie one na przestrzeni ostatnich lat doświadczają spadku liczby mieszkańców.

W okresie 2014 – 2019 wszystkie miasta z grupy referencyjnej w obszarze województwa łódzkiego dotknął ten proces. W przypadku Radomska rok 2016 przyniósł największy jednostkowy spadek w całej analizowanej grupie, a mimo złagodzenia tempa ubytku w roku 2017 w roku następnym nastąpił powrót do dynamiki procesu o skali porównywalnej do całej grupy referencyjnej.

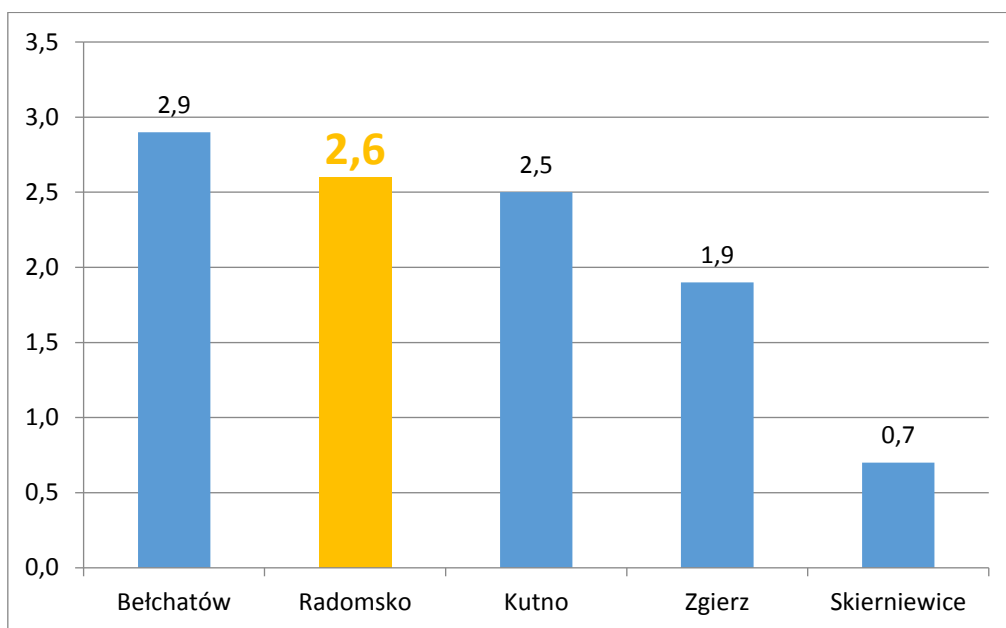
Rysunek 2 Procentowa zmiana liczby mieszkańców wybranych miast w relacji rok do roku w latach 2016 – 2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W wartościach bezwzględnych w całej analizowanej grupie miast Radomsko straciło na przestrzeni lat 2015 – 2019 1227 mieszkańców wobec 1694 w przypadku Bełchatowa, 1113 w Kutnie, 1044 w Zgierzu, po ponad 800 w Skierniewicach i Zduńskiej Woli. Procentowo ubytek w przypadku Radomska nie odbiega już tak wyraźnie od najbardziej dotkniętego ujemnym saldem migracji Bełchatowa i jest nawet nieco większy, niż w przypadku Kutna.

Rysunek 3 Procentowy ubytek liczby mieszkańców wybranych miast w latach 2014 – 2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W przypadku Radomska w latach 2015 – 2019 populacja uległa zmniejszeniu o 2,6 %. Największe nasilenie trendu w omawianym okresie miało miejsce w latach 2014 – 2016 (roczny spadek wynosił 330 i 490 osób) by stracić na intensywności w latach 2017 – 2018 (ubyło kolejno 170 i 220 mieszkańców) i wreszcie przynieść nieznaczny wzrost 937 osób) w roku 2019. Analizując poszczególne grupy wiekowe można zauważyć, że w okresie 1998 – 2019 największy ubytek nastąpił w populacji osób młodych – wyniósł on prawie 50 % w przedziale wiekowym 16 – 18 lat oraz ponad 40 % wśród osób w wieku 7 – 15 lat i 30 % w grupie do lat 6. Liczba ludności w wieku powyżej lat 70 wzrosła o 70 %.

Liczba kobiet przypadających na 100 mężczyzn wynosi w Radomsku 112, przy wynoszącej zaledwie 104 wartości wskaźnika dla powiatu radomskiego. Od roku 2013 w Radomsku co rok ma miejsce 360 – 370 żywych urodzeń (w roku 2017 miało ich miejsce 407) przy liczbie zgonów wahającej się w granicach 540 – 570 (w roku 2014 zaledwie 512). W tych latach dawało to przyrost naturalny wynoszący od -3,05 do -3,76 na 1000 mieszkańców, z tendencją do pogorszenia wartości wskaźnika w ostatnich latach. Na zwiększenie urodzin nie wpłynęło pozytywnie fakt, że liczba kobiet w wieku 25 – 34 lat stanowiących populację potencjalnych matek w okresie 1998 – 2019 zmniejszyła się o blisko 25 %, w roku 2019 uzyskując poziom 2898. Ujemna jest także dynamika zmiany wartości wskaźnika liczby ludności ogółem w wieku 25 – 34 lat w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Mimo wzrostu w pierwszej dekadzie XXI wieku ostatecznie jego wartość zmniejszyła się w Radomsku na przestrzeni lat 1998 – 2019 o blisko 3 %. To miara ubytku młodych ludzi mogących stanowić o dynamice rozwoju miasta. Skala zmiany jest tym bardziej niepokojąca, jeśli odniesie się ją do sytuacji w innych, porównywanych tu do Radomska miastach.

Tabela 1 Liczba ludności ogółem w mieście w wieku 25-34 lat w przeliczeniu na 1000 mieszkańców

	1998	2003	2008	2013	2018	różnica	dynamika
Bełchatów	109,28	131,67	181,41	194,02	158,55	49,27	45,09%
Kutno	121,68	138,62	151,29	152,29	128,07	6,39	5,25%
Skierniewice	129,95	147,59	168,01	162,97	135,77	5,82	4,48%
Zgierz	131,24	148,73	158,97	150,36	130,3	-0,94	-0,72%
Radomsko	137,25	147,22	149,02	143,06	133,38	-3,87	-2,82%

Źródło: opracowanie własne na podstawie monitormiasta.pl

Tabela 2 Struktura wiekowa populacji Radomska (stan na 30 czerwca 2020)

Grupa wiekowa	ogółem	mężczyźni	kobiety
	45686	21553	24133
0 - 4	1875	924	951
0	346	165	181
1	362	187	175
2	393	194	199
3	403	193	210
4	371	185	186
5 - 9	1969	1002	967
5	371	190	181
6	389	202	187
7	391	193	198
8	410	205	205
9	408	212	196
10 - 14	2146	1113	1033
10	428	216	212
11	452	230	222
12	443	231	212
13	429	229	200
14	394	207	187
15 - 19	2107	1059	1048
15	388	196	192
16	412	212	200
17	424	218	206
18	439	216	223
19	444	217	227
20 - 24	2325	1181	1144
20	418	210	208
21	431	217	214
22	461	230	231

23	496	255	241
24	519	269	250
25 - 29	2976	1514	1462
25	547	278	269
26	577	287	290
27	607	302	305
28	629	325	304
29	616	322	294
30 - 34	2954	1547	1407
35 - 39	3345	1696	1649
40 - 44	3475	1736	1739
45 - 49	3303	1608	1695
50 - 54	2928	1436	1492
55 - 59	3007	1412	1595
60 - 64	3438	1552	1886
65 - 69	3375	1412	1963
70 - 74	2736	1089	1647
75 - 79	1476	569	907
80 - 84	1242	430	812
85 i więcej	1009	273	736
Wiek przedprodukcyjny	7214	3665	3549
Wiek produkcyjny	26748	14115	12633
18-64 lata mężczyźni	14115	14115	X
18-59 lat kobiety	12633	X	12633
Wiek mobilny	15958	8107	7851
Wiek niemobilny	10790	6008	4782
45-64 lata mężczyźni	6008	6008	X
45-59 lat kobiety	4782	X	4782
Wiek poprodukcyjny	11724	3773	7951
65 lat i więcej mężczyźni	3773	3773	X
60 lat i więcej kobiety	7951	X	7951
Biologiczne grupy wieku	45686	21553	24133
0-14 lat	5990	3039	2951
15-64 lat	29858	14741	15117
65 lat i więcej	9838	3773	6065
Edukacyjne grupy wieku	9321	4733	4588
3- 6 lat	1534	770	764
7-12 lat	2532	1287	1245
13-15 lat	1211	632	579
16-18 lat	1275	646	629
19-24 lat	2769	1398	1371
Kobiety w wieku 15-49 lat	10144	X	10144

Źródło: GUS

Biorąc pod uwagę analizowaną grupę miast Radomsko doświadcza ujemnego przyrostu naturalnego, wyraźnie wyższego niż Kutno, ale też znacznie odbiegającego od sytuacji Bełchatowa czy Skierniewic. W stosunku do Kutna i Zgierza niepokojąca jest wysoka dynamika spadku przyrostu naturalnego, która w latach 2009 – 2019 przekroczyła 100 %. Od roku 2013 w Radomsku tylko raz różnica między liczbą zgonów a urodzeń była mniejsza niż 160.

Tabela 3 Przyrost naturalny w Radomsku i pozostałych wybranych miastach (2009 - 2019)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Bełchatów	334	339	264	262	231	238	189	175	218	126	121
Skierniewice	121	110	92	117	6	96	14	31	59	15	-4
Radomsko	-88	-123	-166	-141	-186	-145	-174	-194	-161	-174	-197
Zgierz	-109	-98	-156	-223	-206	-162	-124	-246	-193	-181	-245
Kutno	-140	-142	-156	-136	-209	-86	-141	-181	-208	-245	-207

Źródło: opracowanie własne na podstawie monitormiasta.pl i danych GUS

Sytuacji demograficznej miasta nie poprawia migracja – bilans napływu i odpływu mieszkańców. Na przestrzeni ostatnich lat utrzymuje się jego ujemny bilans, w ciągu minionej dekady tylko dwa razy był mniejszy niż 100 osób, a w ostatnim okresie pozostaje raczej bliższy pułapowi 200 osób, o jakie zmniejsza się populacja Radomska.

Na tle pozostałych analizowanych miast, przy zbliżonej wielkości populacji, Radomsko wyróżnia zdecydowanie niższa gęstość zaludnienia. Wynosi ona 891 osób na kilometr kwadratowy i jest blisko dwukrotnie mniejsza niż w Bełchatowie (1645 osób/km²), w Zgierzu, Skierniewicach i Kutnie zamyka się w granicach 1315 – 1390 osób/km².

W stosunku do średniej krajowej społeczność Radomska charakteryzuje niska liczba osób w wieku produkcyjnym i stosunkowo wysoka w wieku poprodukcyjnym. Jest to przy tym charakterystyka zbliżona do pozostałych uwzględnianych w analizie porównawczej miast, z odbiegającym od niej wyraźnie przypadkiem Bełchatowa.

Tabela 4 Struktura ekonomicznych grup wieku Radomska i pozostałych wybranych miast (2019)

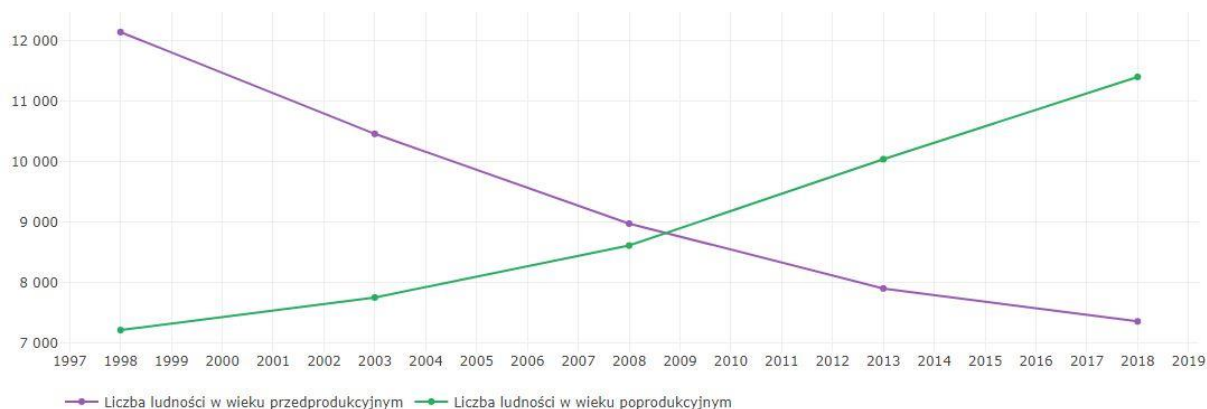
	Radomsko	Bełchatów	Skierniewice	Zgierz	Kutno
Wiek przedprodukcyjny	15,8	17,7	18,7	16,5	15,7
Wiek produkcyjny	58,8	61,9	57,7	57,5	57,4
Wiek poprodukcyjny	25,4	20,4	23,6	26,0	26,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Bełchatów długo pozostawał miastem niemal bez emerytów, choć w ostatnich latach ich liczba dynamicznie rośnie (w okresie 2018 – 2019 ten odsetek wzrósł o 15 punktów procentowych). Radomsko wraz z Kutnem i Zgierzem cechuje niższy od krajowej średniej (18,1 % w roku 2019) udział najmłodszych mieszkańców i „nadreprezentacja” – w stosunku do reszty kraju – osób starszych. W przypadku Radomska w roku 2018 wynosiła ona blisko 4 punkty procentowe. W ciągu 20 lat w mieście przybyło ponad 4 tysiące osób w wieku poprodukcyjnym (ich liczba niemal się podwoiła, do pułapu 11 715 osób w roku 2019), a jednocześnie o blisko 5 tysięcy spadła liczba najmłodszych mieszkańców (jest ich około 1/3 mniej, niż w roku 1998). Przy trwającym równolegle spadku liczby

ludności w wieku produkcyjnym (o 15 % w latach 1998 – 2019) znajduje to wyraz w bardzo wyraźnym w przypadku miasta, niekorzystnym trendzie polegającym na starzeniu się społeczeństwa.

Rysunek 4 Zmiana liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym w Radomsku

Źródło: monitormiasta.pl

W prezentowanym na wykresie okresie wartość wskaźnika liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym do liczby mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym wzrosła z poziomu 0,59 do 1,55, a więc nastąpiło dokładne odwrócenie proporcji. Dynamika procesu jest wysoka, dla przywołanych lat wynosiła 162 %. W pozostałych porównywanych miastach jest podobnie, niewielkie pocieszenia stanowi fakt, że w Kutnie wartość wskaźnika osiągnęła w roku 2018 jeszcze wyższy poziom (1,70), a w Bełchatowie zróśł on w ciągu minionych 20 lat z ogromną dynamiką 575 %. Kutno utraciło jeszcze więcej (w omawianym dwudziestoleciu - co piątego) mieszkańców w wieku produkcyjnym, ale i w Radomsku ta strata była wyższa niż w przypadku Zgierza, a tym bardziej Skierniewic.

Mimo wszystko można zauważyć, że w ostatnich latach w Radomsku w nieco mniejszym stopniu niż w pozostałych analizowanych ośrodkach narasta obciążenie demograficzne (liczba ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym). W skali kraju stosunek liczby osób w wieku nieprodukcyjnym do liczby osób w wieku produkcyjnym w roku 2019 wynosił 66,7, w województwie łódzkim – 70,2 (zdecydowanie najwięcej w Polsce). W Radomsku już w roku 2014 osiągnął poziom 61,8, by niemal zrównać się ze średnią wojewódzką, podczas gdy w Zgierzu, Skierniewicach czy Kutnie wychodząc od podobnych bądź niższych wartości obecnie je przewyższa. W Bełchatowie, przy zupełnie odmiennej strukturze wieku mieszkańców, dynamika wzrostu obciążenia demograficznego utrzymuje się i przy obecnym tempie w obu miastach zostanie ono zrównane za pięć – sześć lat.

Tabela 5 Obciążenie demograficzne w Radomsku i w innych wybranych obszarach

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	zmiana 2014 - 2019
Polska	58,8	60,1	61,7	63,4	65,1	66,7	7,9
woj. łódzkie	61,5	62,9	64,7	66,6	68,4	70,2	8,7
Zgierz	63,2	65,0	67,1	69,6	72,0	73,8	10,6
Kutno	60,3	63,5	66,0	68,5	71,7	74,3	14,0
Skierniewice	59,3	61,9	64,6	67,3	70,3	73,4	14,1
Radomsko	61,8	63,1	64,7	66,8	68,6	70,0	8,2
Bełchatów	44,8	47,5	50,2	53,9	57,5	61,6	16,8

Procesy demograficzny nie przebiegają w skali całego miasta w sposób jednorodny. Wyludnienie i starzenie się społeczności, a w konsekwencji inne problemy społeczne, dotyczą w największym stopniu centralnej części miasta. Zjawiska demograficzne mają swoje podłoże kulturowe (późny wiek decydowania o pierwszym dziecku, mniejsza trwałość małżeństw), dodatkowym problemem jest migracja osób młodych, w wieku rozrodczym. Rośnie dysproporcja osób w wieku nieprodukcyjnym wobec osób w wieku produkcyjnym, ze zmniejszającej się ilości dzieci korzystających z usług edukacyjnych. Omawiane tendencje znajdują przełożenie na prognozę demograficzną dla Radomska, zgodnie z którą w roku 2030 liczba mieszkańców gminy będzie wynosić nieco ponad 42 tysiące osób. W tej populacji zasadnicza zmiana w stosunku do sytuacji z roku 2019 polegać ma przede wszystkim na dalszym spadku udziału mieszkańców w wieku produkcyjnym (z poziomu 58,8 % do 54,49 % w roku 2030) i przyroście odsetka ludności w wieku poprodukcyjnym (z 25,4 % w roku 2018 do 30,35 % w 2030). Osób liczących 80 i więcej lat będzie już ponad 3 tysiące (7,3 %). Biorąc pod uwagę związane z tym stanem rzeczy uwarunkowania ekonomiczne i organizacyjne, wyzwania dla rynku pracy, polityki społecznej i służby zdrowia, miasto czeka przemodelowanie istotnych aspektów funkcjonowania usług publicznych czy też perspektywy zaspokajania potrzeb rynku pracy. W sumie sytuację demograficzną Radomska, podobnie jak Kutna, Tomaszowa Mazowieckiego, Sieradza i Wielunia, uważa się za najtrudniejszą w skali województwa łódzkiego.

SFERA SPOŁECZNA

Ochrona zdrowia

Strukturę podmiotową służby zdrowia w Radomsku w roku 2019 tworzyło 29 przychodni. Łącznie w roku 2019 udzielono w nich 541 753 porad lekarskich, z czego 354 928 w przychodniach samorządowych. W powiatowym szpitalu mieszczącym się na terenie Radomska dostępnych jest 381 łóżek. W całym powiecie działa 35 aptek, 9 punktów aptecznych i 54 przychodnie. W Radomsku funkcjonuje 19 aptek.

Ważne uzupełnienie dla funkcjonowania publicznej służby zdrowia stanowią działania realizowane przez organizacje społeczne i środowiskowe, o wyspecjalizowanym profilu i ukierunkowane na zaspokajanie potrzeb określonych grup odbiorców. Szeroka jest oferta grup działających na rzecz osób niepełnosprawnych, realizujących warsztaty terapii zajęciowej, aktywnych w zakresie rehabilitacji społecznej, kursów aktywizujących i imprez integracyjnych. Nie bez znaczenia jest działalność integracyjna stowarzyszeń zrzeszających rodziców i opiekunów osób niepełnosprawnych. Na terenie miasta funkcjonuje również stowarzyszenie prowadzące rehabilitację psychofizyczną osób po przebytych chorobach onkologicznych, szczególnie kobiet z rakiem piersi.

Pomoc społeczna

Pomoc społeczna dla mieszkańców miasta realizowana jest poprzez zaspokajanie niezbędnych potrzeb życiowych osób i rodzin oraz umożliwienie im godnych warunków bytowania. Zadania te realizowane są za pośrednictwem Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Radomsku. MOPS jest jednostką organizacyjną podległą pod względem strukturalnym Prezydentowi Miasta. Udzielając wsparcia finansowego bądź rzeczowego potrzebującym jednostka ta analizuje kondycję materialną i życiową swoich podopiecznych. MOPS realizuje zajęcia integracji, których elementem są również kursy zawodowe. Prowadzi Placówki Wsparcia Dziennego, Klub Integracji Społecznej oraz Klub Senior+. W strukturach MOPS działa również sekcja wolontariatu. Komórką organizacyjną MOPS jest Dzienny Dom Pomocy Społecznej. Prawo do korzystania z oferty DDPS mają osoby starsze i samotne, emeryci i renciści, którzy spełniają kryteria ustawowe. Placówka zapewnia swoim pensjonariuszom różne formy zajęć kulturalnych i towarzyskich, a także zajęcia w ramach terapii grupowej. W ramach usług zapewniany jest również ciepły posiłek dla podopiecznych.

Na terenie miasta działa także Środowiskowy Dom Samopomocy. Jest to forma wsparcia dla osób cierpiących na zaburzenia psychiczne oraz niepełnosprawność intelektualną. Głównym celem organizowania tej formy pomocy jest podniesienie jakości życia i zapewnienie oparcia społecznego osobom, które z powodu choroby mają poważne trudności w życiu codziennym. Polega to przede wszystkim na podtrzymywaniu i rozwijaniu umiejętności niezbędnych do samodzielnego życia.

Dopełnieniem tej sfery życia społecznego są organizacje pozarządowe działające i realizujące zadania w zakresie pomocy społecznej. Organizacje prowadzą warsztaty terapii zajęciowej, punkty charytatywne wydające chleb, paczki żywnościowe odzież używaną. Na terenie Radomska od lat działają też organizacje pozarządowe, które prowadzą ogrzewalnię w okresie jesienno-zimowym oraz zadania z zakresu interwencji kryzysowej, a także całoroczną placówkę, gdzie schronienie i pomoc mogą znaleźć osoby bezdomne.

W 2018 r wspólnie z jedną z organizacji pozarządowych, miasto Radomsko założyło Spółdzielnię Socjalną HIBISCUS, której podstawowym celem jest reintegracja zawodowa i społeczna jej pracowników. Spółdzielnia jest podmiotem prowadzącym działalność gospodarczą, świadczącym usługi związane z zagospodarowaniem terenów zieleni miejskiej oraz utrzymaniem porządku i czystości w miejscach publicznych i przy budynkach użyteczności publicznej.

Mimo wyraźnej poprawy w dochodach mieszkańców, będącej przede wszystkim efektem spadku bezrobocia, wzrostu popytu na pracę, a także wprowadzenia 500+ i innych programów społecznych, w dalszym ciągu istnieją obszary ubóstwa. Nastąpiło pewne przesunięcie, w mniejszym stopniu bieda dotyczy rodzin wielodzietnych, w większym osób starszych, zwłaszcza samotnych kobiet 60+. Wpływa to na strukturę i wartości wsparcia materialnego udzielanego przez samorząd lokalny. Na przestrzeni lat od 2010 - 2014 roku liczba osób korzystających z pomocy opieki społecznej spadła z 1604 do 1561. W roku 2014 z pomocy społecznej korzystało 7,8 % mieszkańców Radomska. W tym samym okresie w Łodzi odsetek osób korzystających z pomocy wynosił 5,9%, w Bełchatowie 6,5 %, w Sieradzu 4,7 %, w Kutnie 7,0 %. Na przestrzeni lat 2009 – 2016 rosła w Radomsku liczba przyznawanych świadczeń stałych (o 19 %), natomiast spadła ilość osób i rodzin, którym wypłacane są zasiłki okresowe (o 23 %). W roku 2009 na jedną rodzinę objętą wsparciem stałym przypadało średnio 9,8 świadczeń, w roku 2016 ich liczba wzrosła do 10,02 średnio na rodzinę. Z kolei w przypadku zasiłków okresowych średnia liczba świadczeń przypadających na rodziny objęte wsparciem wzrosła z 5,5 do 6,3. W 2019 roku w Radomsku z pomocy samorządu korzystało 1318 gospodarstw skupiających 2779 osób (6,03 % ogółu mieszkańców). Wsparcie z tytułu uzyskiwania dochodów poniżej kryterium uzyskało 1129 rodzin z 1864 osobami, dochody powyżej kryterium uzyskiwało 246 rodzin korzystających z pomocy społecznej (z 335 osobami). Świadczenia rodzinne przysługiwały 3098 rodzinom z 4369 dziećmi, wydatkowano kwotę 12 282 tys. złotych. Z Programu 500+ skorzystało 4787 rodzin z 6668 dziećmi, łącznie uzyskały one z tego tytułu 31 692 752,22 złotych (przeciętnie 6620 złotych na rodzinę).

Tabela 6 Zasiłki stałe przyznawane mieszkańcom Radomska

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba osób, którym przyznano świadczenia					408	412	415	429	470	465	449
Liczba świadczeń	3619	3858	3844	3715	3914	4083	4118	4300	4614	4735	4499
Liczba rodzin	367	370	366	380	404	408	408	429	462	458	443
Liczba osób w rodzinach	507	478	482	518	545	533	534	529	572	560	531

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS Radomsko

Tabela 7 Zasiłki okresowe przyznawane mieszkańcom Radomska

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba osób, którym przyznano świadczenia	1073	1071	908	1000	1122	1104	1009	828	692	664	595
Liczba świadczeń	5947	5603	4339	4853	6769	7142	6538	5274	4288	3814	3190
Liczba rodzin	1072	1071	896	997	1119	1100	1009	828	692	658	589
Liczba osób w rodzinach	2661	2560	2154	2415	2705	2504	2244	1799	1407	1286	1050

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS Radomsko

Struktura problemów społecznych związana jest w Radomsku z występowaniem tzw. enklaw biedy, gdzie utrzymują się one na przestrzeni lat, kumulują się i nakładają na siebie. Enklawy biedy najbardziej

widoczne są w centrum miasta, tj. ulice Kościuszki, Narutowicza, Joselewicza, Przedborska, Fabianiego, Wyszyńskiego, Krakowska, Brzeźnicka, Reymonta, Warszycy, Aleje Jana Pawła II, Żeromskiego, Plac 3 Maja, Piłsudskiego, zamieszkane przez 5 – 7 % jego populacji. Obszar centrum charakteryzuje się problemami społecznymi takimi jak ubóstwo, bezrobocie oraz wykluczenie mieszkańców. Jest on zamieszkanym w większości przez rodziny stale korzystające z pomocy społecznej. Wiele z nich to rodziny wielodzietne zamieszkujące lokale o małej powierzchni, nie posiadające stałych i trwałych źródeł utrzymania, z przeważającym wśród osób dorosłych wykształceniem zawodowym i podstawowym. Populacja tej części miasta ulega ponadto szybkiemu starzeniu się wobec exodusu młodych, usamodzielniających się osób. Wśród osób starszych problemem jest niepełnosprawność. Mieszkańcy wskazanego obszaru w większości nie są również uczestnikami życia społecznego. Wskaźnik wykluczenia społecznego w centrum miasta wynosi aż 25 – 30 % wobec 8 % w skali całego miasta. Spośród 2 779 osób korzystających w 2019 z pomocy społecznej MOPS 1 501 było dotkniętych ubóstwem, 297 alkoholizmem, 1159 bezradnością w sprawach wychowawczo-opiekuńczych, 48 - przemocą domową. Nadal najwięcej osób ubogich i otrzymujących wsparcie zamieszkuje obszar centrum miasta. W dalszym ciągu też z pomocy społecznej w Radomsku korzysta większy odsetek społeczeństwa niż w miastach województwa łódzkiego o podobnej wielkości.

Tabela 8 Powody przyznania pomocy społecznej w Radomsku wg liczby rodzin objętych wsparciem

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
ubóstwo	1528	1604	1558	1602	1695	1561	1505	1299	1109	1011	912
Bezdomność	51	70	64	56	67	89	72	79	83	76	68
Potrzeba ochrony macierzyństwa	30	26		33	39	49	24	26	31	19	17
Bezrobocie	1017	1110	1061	1109	1163	1047	983	817	646	519	437
Niepełnosprawność	737	761	753	761	795	754	766	749	789	729	693
Długotrwała lub ciężka choroba	269	295	310	267	336	359	360	387	446	428	420
Bezradność w sprawach opiek. – wychow.	621	611	675	676	708	681	673	650	678	668	603
Przemoc w rodzinie	5	5	5	15	12	29	44	40	31	32	18
Alkoholizm	215	238	231	233	252	171	214	208	200	204	195

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS Radomsko

Tabela 9 Powody przyznania pomocy społecznej w Radomsku wg liczby osób w rodzinach objętych wsparciem

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Ubóstwo	3583	3656	3579	3600	3813	3334	3165	2553	1950	1759	1501
Bezdomność	53	77	76	70	80	100	83	85	86	76	75
Potrzeba ochrony macierzyństwa	117	97	132	124	179	187	95	96	116	69	62
Bezrobocie	2639	2821	2726	2813	2922	2549	2323	1874	1385	1093	904
Niepełnosprawność	1482	1502	1488	1543	1578	1417	1380	1230	1268	1106	989
Długotrwała lub ciężka choroba	471	533	537	474	580	587	576	614	658	618	588
Bezradność w sprawach opiek. – wychow.	1908	1824	1949	1948	1964	1775	1714	1537	1453	1349	1159
Przemoc w rodzinie	16	18	19	43	44	95	145	120	79	90	48
Alkoholizm	322	364	370	346	423	283	369	360	324	330	297

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MOPS Radomsko

Kapitał ludzki

Miejski charakter gminy, jej historia i rozwój dokonujący się współcześnie, a także atrakcyjne perspektywy rozwojowe związane z korzystnym ulokowaniem w przestrzeni i dynamizmem ekonomicznym determinują jakość kapitału ludzkiego charakteryzującego społeczność Radomska.

Według Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 roku 12,8 % ludności Radomska posiadało wykształcenie wyższe, 2,3 % wykształcenie policealne, 10,6 % średnie ogólnokształcące, a 16,8 % - średnie zawodowe. Wykształceniem zasadniczym zawodowym wykazywało się 24,4 % mieszkańców Radomska, gimnazjalnym 5,5 %, a 25,9 % podstawowym ukończonym. Przed ukończeniem szkoły podstawowej zakończyło edukację 1,8 % ówczesnej populacji miasta. W ciągu minionej dekady wartości przywoływanych wskaźników uległy podniesieniu w szczególności z racji dalszego upowszechnienia wykształcenia wyższego.

Biorąc pod uwagę grupę referencyjną Radomsko wyróżnia na tle innych miast wyższy odsetek osób utrzymujących się z prowadzenia działalności gospodarczej. Jest ich w mieście 9,16 %, to przy tej skali wielkości grupy zauważalna różnica zwłaszcza w stosunku do Kutna (7,73 %) i Bełchatowa (7,53%). Sam Bełchatów zdecydowanie wyróżnia się wysokim udziałem osób pozostających w stosunku pracy (5 punktów procentowych więcej wobec innych miast i ponad 6 więcej wobec Radomska). W Bełchatowie też dynamicznie przybywa emerytów i rencistów, w Radomsku ten wzrost na przestrzeni lat 2016 – 2018 był pięciokrotnie wolniejszy. Zarazem w roku 2018 Radomsko w znacznie większym stopniu niż Bełchatów i Skierniewice było miastem, w którym dochody z emerytur i rent zapewniały utrzymanie mieszkańców – w stosunku do Bełchatowa to różnica niemal jak 1/3 do ¼. W omawianym okresie w Radomsku dynamika zmian opiera się na intensywnym wzroście liczby osób pozostających w stosunku pracy i prowadzących działalność gospodarczą.

Tabela 10 Mieszkańcy osiągający dochód z różnych form aktywności w porównywanych miastach
(dane za rok 2018)

	Radomsko		Bełchatów		Skierniewice		Zgierz		Kutno	
	udział	dynamika	udział	dynamika	udział	dynamika	udział	dynamika	udział	dynamika
Stosunek pracy	39,00%	5,56%	45,26%	-2,11%	40,79%	3,62%	40,03%	4,14%	40,86%	6,71%
Emerytury i renty	31,49%	1,24%	26,16%	5,47%	27,57%	3,98%	29,88%	1,62%	31,44%	1,03%
Działalność gospodarcza	9,16%	4,60%	7,53%	2,07%	8,78%	5,33%	8,48%	6,40%	7,73%	2,88%
Umowy zlecenia i o dzieło	10,54%	1,57%	11,09%	-4,71%	13,11%	0,35%	11,74%	6,77%	10,58%	-2,60%
Najem i dzierżawa	0,43%	-4,19%	0,30%	-3,03%	0,33%	-9,88%	0,30%	-19,71%	0,25%	-14,29%
Prawa autorskie	0,84%	1,40%	0,81%	-7,46%	1,32%	-12,72%	0,96%	-7,94%	0,86%	13,86%
Odpłatne zbycie rzeczy	0,09%	65,22%	0,03%	-33,33%	0,02%	-37,50%	0,03%	-37,93%	0,03%	100,00%
Działaln. nierejestrowana	0,04%	B/D	0,03%	B/D	0,04%	B/D	0,03%	B/D	0,02%	B/D
Inne źródła	8,41%	-4,44%	8,79%	-21,98%	8,05%	-0,31%	8,54%	-4,84%	8,23%	-7,93%

Źródło: opracowanie własne na podstawie monitormiasta.pl

Dochody mieszkańców Radomska w roku 2018 wyniosły nieco ponad 220 milionów złotych. W tej kwocie 100 milionów (blisko 50 %) został wygenerowany w ramach świadczenia stosunku pracy, drugie tyle mniej więcej w połowie przez prowadzenie działalności gospodarczej oraz pobieranie rent i emerytur. Korzystnym zjawiskiem jest widoczny wzrost podatników prowadzących działalność, jak też ich udziału w tworzeniu potencjału ekonomicznego społeczności miasta, który na przestrzeni lat 2016 – 2018 wzrósł ponad trzykrotnie. Jeszcze szybciej rosła wartość dochodów z tytułu świadczenia umów

zlecenia i dzieła, która w omawianym okresie niemal się podwoiła. Ta grupa pracowników to jednak wciąż około 10 % ogółu podatników, co stanowi wartość zbliżona do pozostałych porównywanych miast.

Ten profil ekonomiczny wskazuje na oparcie zamożności miasta i kierunku rozwoju jego społeczności na formule świadczenia stosunku pracy związanym z działającymi na terenie miasta podmiotami gospodarczymi oraz instytucjami sfery publicznej. Z godną uwagi dynamiką formuła ta jest modyfikowana przez wzmocnienie sfery prywatnej przedsiębiorczości. Obie grupy mieszkańców – podatników w bardzo dobrym tempie zwiększają swoje dochody.

Za zjawisko negatywne należy uznać niski udział w społeczności miasta osób uzyskujących dochody z pracy umysłowej. Ta właściwość charakteryzuje wszystkie uwzględniane w analizie miasta, wśród nich jedynie w Skierniewicach odsetek podatników uzyskujących przychody z tytułu praw autorskich przekracza 1 %. Co przy tym istotne, ich niski udział w ogóle populacji w Radomsku minimalnie na przestrzeni ostatnich lat wzrósł, w Kutnie – przez „odbicie” od niskiej bazy – wzrósł znacząco, natomiast w Bełchatowie, Skierniewicach i Zgierzu istotnie się zmniejszał. Wszędzie też brak niemal zupełnie osób żyjących z najmu i dzierżawy, to około 0,3 % populacji analizowanych ośrodków. Przedstawiciele tych grup mogą być uznani za intelektualne zaplecze poszczególnych ośrodków. Ich obecność i ekonomiczna aktywność stanowi o „miejskości” miasta, zdolności do wytwarzania wartości niematerialnych, idei, kształtowania i budowania aspiracji lokalnej społeczności. W tym względzie potencjał rozwojowy Radomska jawi się jako dość ograniczony, choć jego dalsze zmniejszanie ma niższą dynamikę niż w przypadku pozostałych porównywanych miast.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w powiecie radomszczańskim wzrosło od roku 2015 do 2019 o 853,99 złotych. Dekadę wcześniej było ono o 66 % niższe. Wśród 380 powiatów w Polsce poziom wynagrodzeń mieszkańców lokuje Radomsko w połowie czwartej setki, czyli na odległych pozycjach. W powiecie kutnowskim wynagrodzenia były w roku 2019 o 12 % wyższe niż przeciętnie w powiecie radomszczańskim, w zgierskim – o 18 %, a w bełchatowskim nawet o 70 % wyższe.

Tabela 11 Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w wybranych powiatach województwa łódzkiego

	2015	2016	2017	2018	2019
bełchatowski	5 791,89	5 778,97	5 926,37	6 259,40	6 695,94
kutnowski	3 553,67	3 685,59	3 946,40	4 206,84	4 448,31
piotrkowski	3 058,72	3 196,29	3 436,14	3 695,68	3 986,06
radomszczański	3 088,13	3 220,16	3 406,71	3 631,65	3 942,12
zgierski	3 573,69	3 737,14	4 017,73	4 378,56	4 655,05

Źródło: Bank Danych Lokalnych

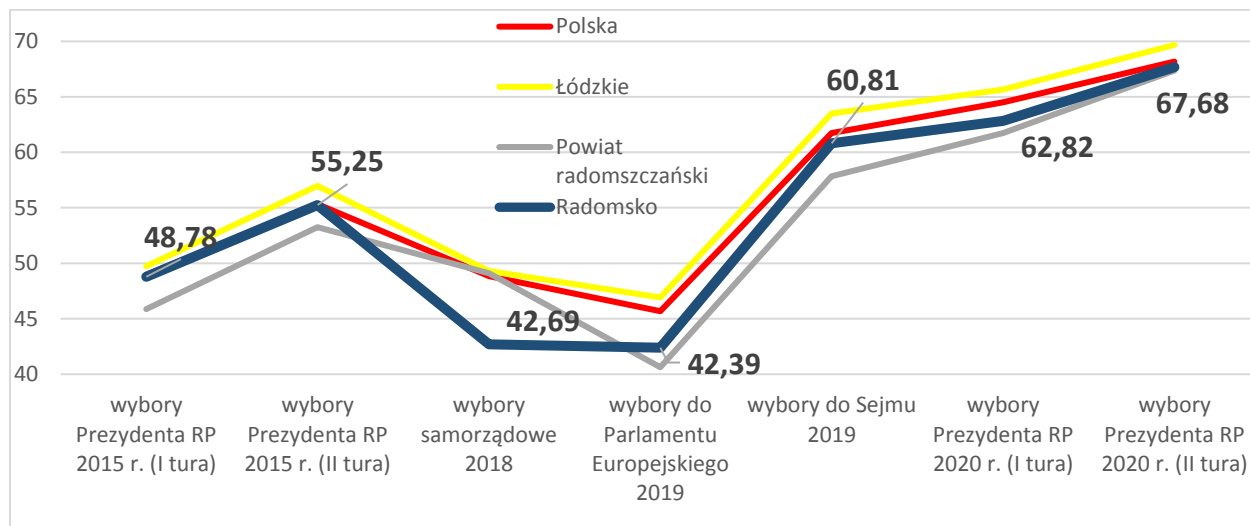
W relacji do średniej krajowej przeciętne miesięczne wynagrodzenie mieszkańców powiatu radomszczańskiego w latach 2015 – 2019 wzrosło nieznacznie, z poziomu 74,4 do 76,1 %. Spośród uwzględnianych w analizie powiatów było porównywalne z sytuacją w powiecie piotrkowskim (76,9 % średniej krajowej w roku 2019), w powiecie kutnowskim płace sięgnęły w tym okresie poziomu 85,8 % średniej krajowej, w zgierskim – 89,8 %. W powiecie bełchatowski wynagrodzenia zdecydowanie przekraczały średnią krajową, ale też na przestrzeni lat 2015 – 2019 notowały w tym względzie regres z pułapu 139,5 % do 129,2 %. Wobec powyższego sytuację płacową w powiecie radomszczańskim można uznać za stabilną, aczkolwiek niesatysfakcjonującą względem pozostałych powiatów województwa.

Kapitał społeczny

W okresie nasilenia dynamiki i temperatury debaty politycznej w Polsce mającej miejsce w okresie od 2015 do 2020 roku, związanej z natężeniem kampanii wyborczych i aktów powszechnego głosowania i znajdującej wyraz w tendencji zwiększania się frekwencji wyborczej, aktywność publiczna mieszkańców Radomska podążała co do zasady za ogólnonarodowymi prawidłowościami. Niemniej istnieją przesłanki by stwierdzić, że ich zaangażowanie w życie publiczne i skłonność do budowania życia wspólnotowego nie do końca idzie w parze z aspiracjami do miejskości jako spójnego i angażującego się modelu funkcjonowania społeczności. Po pierwsze i przede wszystkim, w stosunku do bliskiego otoczenia, a nawet w skali kraju, zauważalnie niższa była w Radomsku frekwencja podczas wyborów samorządowych jesienią roku 2018. To wydarzenie związane bezpośrednio z oceną działalności i propozycji programowych lokalnych działaczy. Umiarkowane na tle porównywanych grup wyborców zaangażowanie w udział w wyborach samorządowych sugeruje chłodniejszy stosunek do lokalnej polityki, a przy tym słabszą identyfikację z zagadnieniami o charakterze publicznym. W kolejnych latach i podczas następnych aktów wyborczych frekwencja w przypadku mieszkańców Radomska w porównaniu do średnich krajowych, wojewódzkich i powiatowych rosła i w coraz mniejszym stopniu odstawała od tych średnich, w żadnym przypadku jednak nie przewyższyła średniej regionalnej. Nawet biorąc pod uwagę miejski charakter województwa, korespondujący z podwyższonym poziomem zaangażowania elektoratu wielkomiejskiego w życie polityczne i udział w wyborach w ostatnich latach, uzyskiwane w Radomsku wyniki w dziedzinie frekwencji wyborczej należy uznać za umiarkowane.

Tabela 12 Frekwencja wyborcza w Radomsku oraz w wybranych ujęciach przestrzennych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej

Kluczową rolę w lokalnym środowisku tworzą niezależnie działające od rządu i samorządów organizacje pozarządowe. NGO stanowią swoisty łącznik między społecznością a władzami. Poprzez swoją działalność aktywizują mieszkańców do włączenia się w życie społeczne miasta.

Na terenie miasta Radomska działa ok. 80 organizacji pozarządowych w różnych dziedzinach życia społecznego. Są to kluby sportowe, organizacje senioralne (w tym dwa uniwersytety trzeciego wieku),

organizacje działające w zakresie kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, pomocy społecznej i ochrony zdrowia, organizacje zrzeszające dzieci i młodzież, organizacje kombatanckie oraz kluby abstynenckie.

Szeroką ofertę zajęć proponują kluby sportowe specjalizujące się w różnych dyscyplinach sportowych. Od wielu lat wysokim zainteresowaniem mieszkańców Radomska cieszy się piłka nożna. Istnieje kilka klubów sportowych, które powstały w ostatnich latach, uprawiających tę dyscyplinę sportu. W mieście działają kluby sportowe, które prowadzą systematyczne szkolenia także w zakresie tenisa stołowego, koszykówki, dwu-, trój-, i pięcioboju nowoczesnego, lekkiej atletyki, kolarstwa czy biegów. Oprócz sportów zespołowych, istnieje i prężnie rozwija się w Radomsku wiele klubów w zakresie dyscyplin indywidualnych. Do odnoszących duże sukcesy zaliczyć należy strzelectwo sportowe, podnoszenie ciężarów, a także zapasy klasyczne. W ostatnich latach powstało również kilka klubów, które zaoferowały mieszkańcom nowe dyscypliny sportowe. Wymienić tu należy karate, boks oraz crossfit, jako połączenie sportów ogólnorozwojowych i wytrzymałościowo-siłowych. Do aktywności fizycznej przekonują nie tylko kluby sportowe. Szeroki zakres działań i dużym zainteresowaniem cieszy się również sport wśród dorosłych i seniorów. Propagatorami działań sportowych są drużyny harcerskie a także organizacje seniorów, które zachęcają do amatorskiego uprawiania sportu.

W Radomsku istnieje wiele stowarzyszeń oferujących mieszkańcom dostęp do szeroko rozumianej kultury. Swoje miejsce znajdują wśród nich amatorzy muzyki chóralnej, zajęć teatralnych, tanecznych, a także pasjonaci poezji. Na terenie miasta działają również organizacje o profilu historycznym, które realizują wiele zadań przedstawiając mieszkańcom historię miasta i okolic w różnorodnej formie (m.in. prelekcje, wykłady wydawnictwa, wystawy).

Organizacje pozarządowe to także solidny filar wsparcia osób w trudnych sytuacjach życiowych. W Radomsku swoją aktywność społeczną wykazują w tym zakresie kluby abstynenckie. Swoimi działaniami idą na pierwszy front walki o trzeźwość mieszkańców z problemami uzależnień. Jednak nie tylko one zajmują się profilaktyką uzależnień w naszym mieście. Wiele stowarzyszeń, w tym również sportowych, w które swoich celach statutowych ma profilaktykę uzależnień prowadzi aktywne działania w tym zakresie. Demokratycznym procesem współdecydowania o wydatkach publicznych w mieście jest budżet obywatelski. Pierwsza edycja budżetu obywatelskiego w Radomsku została wdrożona w 2015 r. i do chwili obecnej zrealizowano już 5 edycji budżetu obywatelskiego. Na etapie powstania radomszczańskiego budżetu obywatelskiego co roku przeznaczano kwotę 1 mln zł a na 5 edycję przeznaczono 1,3 mln zł. We wszystkich edycjach łącznie zgłoszono aż 150 projektów, do głosowania zostały poddane 121 projektów. Do realizacji wybrano 46 z nich. W głosowaniu, począwszy od pierwszej edycji wzięło udział 39 076 mieszkańców. Największym zainteresowaniem cieszyła się 5 edycja budżetu obywatelskiego, w której wzięło udział aż 15 562 osób. Bariere dla rozwoju kapitału społecznego i rozwoju więzi międzyludzkich stanowi brak centralnego miejsca integrującego mieszkańców i umożliwiającego spędzanie czasu wolnego.

Bezpieczeństwo publiczne

Na terenie miasta działa Komenda Powiatowa Policji. Ponadto podlega jej rewir dzielnicowych dla samego miasta. Najwięcej wystąpień przeciwko bezpieczeństwu publicznemu (głównie kradzieży, kradzieży z włamaniem oraz aktów wandalizmu) ma w Radomsku miejsce w obrębie ulic: Przedborskiej (od skrzyżowania z ulicą Krakowską do ronda im. Ofiar Zbrodni Katyńskiej), Wyszyńskiego (od skrzyżowania z ulicą Fabianiego do skrzyżowania z ulicą Krakowską), Krakowskiej (od skrzyżowania z ulicą Piastowską), Brzeźnickiej (do wysokości wiaduktu kolejowego), Reymonta.

W 2017 roku w Radomsku stwierdzono szacunkowo 810 przestępstw. Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw dla wszystkich przestępstw ogółem w Radomsku wynosi 84 %. Najwięcej stwierdzono przestępstw o charakterze kryminalnym - 9,61 (wykrywalność 74 %) oraz przeciwko mieniu - 8,07 (wykrywalność 70 %). W dalszej kolejności odnotowano przestępstwa o charakterze gospodarczym - 4,20 (94 %), drogowe - 2,83 (98 %) oraz przeciwko życiu i zdrowiu - 0,60 (97 %).

W ruchu drogowym w roku 2016 w Radomsku miało miejsce 706 zdarzeń i kolizji, w 2017 – 747, w 2018 – 764, w 2019 – 740. Zdarzenia na terenie miasta Radomska w roku 2018 stanowiły 50,4 % z ogólnej liczby zdarzeń, przy 750. zdarzeniach, które wystąpiły na terenie pozostałych gmin powiatu radomszczańskiego. W roku 2019 zdarzenia na terenie miasta Radomska stanowiły 33,5% z ogólnej liczby zdarzeń. Wyłączając jednak zdarzenia do jakich doszło na budowanym odcinku autostrady A–1 (886 zdarzeń), to zdarzenia na terenie m. Radomska stanowiły aż 56,1 % wszystkich zdarzeń na terenie powiatu radomszczańskiego. Liczba zdarzeń z udziałem pieszych na terenie miasta spadła w okresie 2016 – 2019 z 36 do 18 rocznie.

W roku 2018 w mieście wybuchło 110 pożarów, z czego 29 przypadło na obiekty mieszkalne, 13 na uprawy i sferę rolną, 8 na środki transportu, 7 na obiekty użyteczności publicznej, 4 na obiekty produkcyjne, po 1 na obiekty magazynowe i lasy, a 47 na inne obiekty. W roku 2019 liczba pożarów w mieście wyniosła 99, stwierdzono także 329 miejscowych zagrożeń i odnotowano 42 fałszywe alarmy.

Komunikacja

Jakość zamieszkiwania w Radomsku jest zależna od drożności układu komunikacyjnego. Przestrzenne rozrzucenie miasta powoduje konieczność przemieszczania się z miejsc zamieszkania do miejsc pracy i nauki. Zwiększa się ilość zatrudnionych w przedsiębiorstwach na obszarze Specjalnej Strefy Ekonomicznej, zamieszkających w innych gminach powiatu radomszczańskiego, a także winnych powiatów (w tym w powiecie częstochowskim). Brak dogodnej ponadlokalnej komunikacji publicznej powoduje, że samochód staje się niezbędnym narzędziem gospodarstw domowych. To także jest czynnik powodujący to zwiększenie obciążenia ruchem ulic Radomska

Zbiorowy transport publiczny w Radomsku zapewnia Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacji Sp. z o.o. Obsługuje ono 18 linii autobusowych, w tym 6 miejskich, 11 podmiejskich i 1 międzymiastową, dysponując flotą 33 autobusów. Transport autobusowy ponadlokalny obsługuje przedsiębiorstwo PKS Radomsko SA dysponujące 49 autobusami (w tym większość stanowią przestarzałe autosany i jelcze). W komunikacji autobusowej realizowanej z dworca autobusowego w Radomsku miasto posiada dwa połączenia pospieszne (poranne i wieczorne) z Częstochową i Katowicami (wieczorne dalej do Krakowa i na Ukrainę), jedno pospieszne połączenie z Łodzią (i dalej z Kaliszem, Koninem, Poznaniem i Piłą), sześć połączeń normalnych z Piotrkowem Trybunalskim (między godziną 6:00 a 16:30), jedno połączenie z Bełchatowem oraz kilkanaście połączeń z mniejszymi, okolicznymi miejscowościami. Przejazd autobusem pospiesznym do Łodzi zajmuje 2 godziny, do Częstochowy – 50 minut, do Piotrkowa Trybunalskiego – 1,5 godziny.

Zewnętrzna dostępność Radomska oraz możliwość korzystania przez jego mieszkańców z usług wyższego rzędu w większych miastach warunkowana jest przede wszystkim dostępnością transportową przewozami kolejowymi. Intensywność połączeń kolejowych jest zdecydowanie większa niż w przypadku przewozów autobusowych. W ciągu doby z Radomska odjeżdża po około 25 składów w kierunku Częstochowy oraz Piotrkowa Trybunalskiego i dalej Łodzi.

Przejazd na trasie Radomsko – Łódź Fabryczna zajmuje około 2 godzin połączeniem POLREGIO czy też 1 godzina i 20 minut pociągiem InterCity, przejazd do Częstochowy zajmuje około pół godziny. Pozwala to zarówno na swobodne planowanie i efektywne wykorzystywanie jednodniowych wyjazdów, jak i korzystanie mieszkańców Radomska z oferty edukacyjnej i rynku pracy większych ośrodków. Sprzyja to mobilności i ruchliwości społecznej, jakkolwiek może też być traktowane jako czynnik przyczyniający się do trwałych migracji poza miasto, a tym samym obniżanie jego potencjału demograficznego i ekonomicznego.

Tabela 13 Typologia połączeń kolejowych ze stacji Radomsko w ciągu doby wg klasy pociągów (sierpień 2020)

kierunek	TLK	POLREGIO	ŁKA	INTERCITY
Częstochowa	6	12		7
Piotrków Trybunalski	6	12	1	7

Źródło: opracowanie własne na podstawie rozkładu jazdy PKP

Częstochowa jest miastem stosunkowo dostępnym w wymiarze transportowym, ale posiadającym ograniczoną ofertę w zakresie usług publicznych. Korytarz kolejowy między Łodzią a Koluszkami (lub z ich ominięciem łącznicą) do Piotrkowa i Radomska posiada stosunkowo duży, ale przez lata miał niewykorzystany potencjał. Ze względu na większą długość tej trasy koleją niż drogą numer 1/91, transport kolejowy charakteryzuje się w paśmie tym niską konkurencyjnością, co ma wpływ na ilość przewożonych pasażerów. Wykorzystanie potencjału demograficznego tego pasma w sposób bardziej zadowalający stało się możliwe po zakończeniu rewitalizacji linii Koluszki – Częstochowa, a pełniejszy charakter uzyska po ostatecznej integracji dworca Łódź Fabryczna z centrum miasta.

Większy problem stanowi obsługa zapotrzebowania mieszkańców i osób dojeżdżających do pracy i szkół w otoczeniu miasta Radomska. Blisko połowa pracujących w Specjalnej Strefie Ekonomicznej dojeżdża z innych gmin. Reforma edukacyjna o blisko 20 % zwiększyła liczbę młodzieży dojeżdżającej do radomszczańskich szkół średnich. Zbiorowy transport nie może jednak obecnie zaspokoić potrzeb. W swoisty i ograniczony sposób jego ofertę dopełnia transport indywidualny świadczony przez 69 zarejestrowanych w Radomsku taksówek.

Edukacja i wychowanie

Samorząd lokalny Radomska tworzy i rozwija formy wsparcia dla rodzin wychowujących dzieci do lat 3. W okresie 2016 – 2018 dynamicznie zwiększała się baza żłobkowa miasta. W tym okresie wzbogaciło się ono o 4 obiekty, łącznie w Radomsku działa 5 niepublicznych obiektów tego typu, z 230 stałymi miejscami wobec 29 w roku 2015. Przy podobnej liczbie mieszkańców Kutno dysponowało w tym samym czasie 64 miejscami w 2 obiektach, Skierniewice zaś 390 miejscami w 3 placówkach. W Radomsku na 1000 dzieci w wieku do 3 lat 145 przebywało w roku 2018 w żłobkach i klubach dziecięcych. W roku 2019 w Radomsku na 1540 dzieci w wieku do 3 lat opieką w żłobkach objętych zostało 181, w tym 148 jako mieszkańcy Radomska (9,6 %). Poza obiektami publicznymi funkcjonuje 7 żłobków niepublicznych.

Tabela 14 Opieka nad dziećmi do lat 3 w latach 2015 - 2019

	2015	2016	2017	2018	2019
Odsetek dzieci w wieku do 3 lat objętych opieką w żłobkach	2,6	4,0	7,3	14,5	9,6
Dzieci przebywające w żłobkach na 1000 dzieci w wieku do 3 lat	26	40	73	169	176

Źródło: Raport o stanie miasta na rok 2019, dane strateg.stat.gov.pl i informacje Urzędu Miasta Radomska

Za satysfakcjonujący – choć nie idealny - należy uznać poziom objęcia społeczności miasta wychowaniem przedszkolnym. Na 1000 dzieci w wieku 3-5 lat w roku 2018 korzystało z niego 907 mieszkańców Radomska, tj. 1484 dzieci skupionych w 22 przedszkolach dysponujących 73 oddziałami. Na przestrzeni lat 2014 – 2018 przybyło 220 miejsc. W roku szkolnym 2019/2020 w mieście Radomsko funkcjonowało ogółem 13 przedszkoli, w tym 8 publicznych, 4 niepubliczne i 1 specjalne. Obejmowały łącznie 79 oddziałów (w tym 52 w placówkach samorządowych, 18 w niepublicznych oraz 9 oddziałów przedszkolnych w szkołach) i posiadały 1533 miejsc, w tym 1292 w placówkach samorządowych. Ponadto 10 oddziałów przedszkolnych wychowujących ogółem 139 dzieci działa przy szkołach podstawowych. Funkcjonuje także przedszkole specjalne, do którego uczęszcza 19 dzieci. W roku szkolnym 2019/2020 w przedszkolach, bez specjalnych, opieką objętych było 1514 wychowywanych dzieci (w placówkach gminnych - 1292), a w przedszkolach specjalnych, ogółem dzieci 19.

Radomsko dysponuje siecią szkół podstawowych liczącą 10 placówek (a także ośrodkiem szkolno – wychowawczym), porównywalną ze Skierniewicami, Kutnem i nawet Bełchatowem (po 10 obiektów), są to jednak szkoły mniejsze. Łączna liczba oddziałów w roku 2018 była w Radomsku o 27 % niższa niż w Bełchatowie i o 23 % niższa niż w Skierniewicach.. Na jeden oddział przypada średnio 20 uczniów. Rośnie liczba uczniów. Ogółem w 2019 roku w 11 szkołach podstawowych funkcjonowało 169 oddziałów, w których naukę pobierało 3373 uczniów wobec 2753 w roku 2014.

Podczas egzaminów w ostatnich latach uczniowie radomszczańskich szkół zdecydowanie najlepiej radzili sobie z językiem polskim oraz językiem angielskim. Średnia ich wyników w okresie 2014 – 2019 z tych egzaminów wynosiła odpowiednio 67,23 oraz 67,13, w przypadku języka polskiego lata 2016 – 2018 przyniosły nawet średnie wynoszące 70 i więcej. Egzaminy z matematyki w omawianym sześcioletnim okresie dwukrotnie przyniosły w Radomsku średnią przekraczającą wartość 50 (średnia za cały okres to 48,13), egzaminy z historii i WOS dawały średnią oscylującą wokół wartości 60, z przedmiotów przyrodniczych – wokół 50. Na tle pozostałych miast uwzględnianych w analizie daje to obraz przyzwoitego poziomu nauczania i jego efektów. W przypadku dwóch podstawowych przedmiotów – matematyki i języka polskiego – najwyższe przeciętne wyniki w omawianym okresie 2014 – 2019 uzyskiwali uczniowie ze Skierniewic. Uczniowie z Radomska ustępowali im odpowiednio o 3,77 i o 2,15 p.p. W latach 2017 – 2018 uzyskiwali wyniki wyróżniające ich na tle rówieśników z pozostałych, branych pod uwagę w analizie miast.

Tabela 15 Średnie wyniki egzaminów gimnazjalnych w Radomsku w poszczególnych przedmiotach w latach 2014-2019

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
język polski	67,6	61,4	70	71,1	70	63,3
historia i WOS	58,4	63,4	57,8	58,8	58,2	58,4
matematyka	45,8	45,9	51,5	48,9	54,5	42,2
przedmioty przyrodnicze	51,6	49,1	52,8	52,8	56,4	49,7
język angielski	64,7	65,3	68,4	67,9	69,5	67

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OKE

Na terenie powiatu funkcjonuje 5 liceów ogólnokształcących (z 43 oddziałami, 1244 uczniami w roku szkolnym 2018/2019 i 355 absolwentami w roku 2018), 6 szkół średnich dla dorosłych (18 oddziałów, 557 uczniów w roku szkolnym 2018/2019, 190 absolwentów w roku 2018), 6 szkół branżowych I stopnia prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego (23 oddziały, 512 uczniów w roku szkolnym 2018/2019). Cztery średnie szkoły zawodowe (Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1, Zespół Szkół Elektryczno-Elektronicznych, Zespół Szkół Ekonomicznych i Zespół Szkół Drzewnych i Ochrony Środowiska) dysponują 73 oddziałami, w roku szkolnym 2018/2019 kształciły 1934 uczniów przy 442 absolwentach w roku 2018. Szkolnictwo artystyczne prowadzi Państwowa Szkoła Muzyczna I stopnia im. Grażyny Bacewicz. Oprócz tego funkcjonuje Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy w Radomsku, w skład którego wchodzi: Szkoła Podstawowa, Szkoła Przysposabiająca Do Pracy, Zasadnicza Szkoła Zawodowa.

Szkolnictwo policealne prowadzone jest przede wszystkim przez organizacje pozarządowe. Z sześciu szkół policealnych, samorząd powiatowy prowadzi jedną. Ogółem w 28 oddziałach kształconych jest 617 uczniów, w tym 432 kobiet, kończyło w nich naukę 160 absolwentów. Systematycznie zwiększa się w Radomsku zdawalność egzaminu maturalnego. W okresie 2014 – 2016 odnotowano wręcz jego skokową poprawę z 71 % na 77 %, a następnie do poziomu ponad 80 %, zasadniczo utrzymywanego w kolejnych latach. Stale wzrasta średni wynik uzyskiwany przez maturzystów na egzaminie z matematyki (z 46,8 w roku 2014 do 57,8 w roku 2019), lekki regres w wynikach egzaminu z języka polskiego oznacza mimo wszystko jego utrzymanie na poziomie powyżej 50. Z kolei przy najwyższym i stabilnym na przestrzeni lat poziomie wyników egzaminu z języka angielskiego (powyżej 69, z rekordowym 74 w roku 2015) ma miejsce bardzo widoczny regres rezultatów uzyskiwanych na egzaminie z języka niemieckiego. W gronie porównywanych miast uczniowie we wszystkich ośrodkach uzyskiwali na przestrzeni lat zbliżone wyniki na egzaminach z matematyki. Wyjątek stanowi Zgierz ze średnią dla okresu 2014 – 2019 nieznacznie przekraczającą wartość 50, w pozostałych mieści się ona w przedziale od 53,45 w Kutnie do 54,62 w Skierniewicach (w Radomsku – 53,57). W przypadku egzaminu z języka polskiego wyniki maturzystów z Radomska nieznacznie ustępują kilkuletniej średniej wyników rówieśników ze Skierniewic (56,58 wobec 56,70) i nieco wyraźniej odbiegają od rezultatów uzyskiwanych w innych miastach – o 2 do 4 p.p. W roku 2019 do egzaminu maturalnego przystąpiło 761 uczniów, świadectwo dojrzałości zdobyło 625 osób, zdawalność wynosiła 82,1%.

Kultura

Radomsko posiada walory ośrodka miejskiego o utrwalonej, sięgającej wieki wstecz tożsamości kulturowej. Dramatyczne wydarzenia historyczne przerywały jej trwałość i naruszyły materialny dorobek, gwałtowne procesy społeczne w wieku XX i dynamika zmian zachodzących w ostatnich latach także tworzyły nowy kontekst tworzenia, upowszechniania i odbioru kultury. Z całą pewnością jednak miasto wyróżnia się na tle regionalnego otoczenia oraz ośrodków miejskich o porównywalnej skali na terenie całego kraju bogactwem historii i jej współbrzmieniem z obecnym życiem miasta oraz aktywnością kulturową i kulturalną jego mieszkańców.

W obrębie miasta najcenniejsze elementy dziedzictwa materialnego stanowią: drewniany kościół św. Rocha zbudowany w 1502 roku (najstarszy zabytek w Radomsku) z gotycko-renesansowym tryptykiem przedstawiającym Świętą Rodzinę i sceny Męki Pańskiej, kościół i klasztor ojców franciszkanów z XIV wieku, drewniany kościół św. Marii Magdaleny z wieku XVIII, Ratusz Miejski (w pierwotnej konstrukcji z XV wieku, odbudowany w połowie wieku XIX) mieszczący obecnie Muzeum Regionalne, kolegiata pw. św. Lamberta z zabudowaniami sięgającymi wieku XVI. Cennym śladem przedwojennej obecności społeczności żydowskiej w Radomsku jest kirkut - cmentarz powstały według różnych źródeł w 1816 lub 1832 roku, na którym ocalało około 2000 macew. Unikatowy charakter ma zabytkowa drewniana

chata tatarska z XIX wieku zlokalizowana w Stobiecku w zachodniej części miasta. Budynek Biblioteki Miejskiej mieści się w zabytkowej willi wzniesionej w stylu neobarokowym w latach 1879-80. W całym powiecie radomszczańskim - a także na terenie Radomska - znajdują się kapliczki choleryczne wzniesione dla ochrony przed epidemiami cholery, szalejącymi w XVII wieku. Wśród cennych kulturowo i architektonicznie obiektów w bezpośredniej bliskości miasta należy wskazać murowany, neogotycki kościół poewangelicki oraz drewniany dwór z połowy XVIII wieku i park w Dziepółci, barokowy kościół z lat 1550-1600, przebudowany w 1750 roku oraz neorenesansowy Pałac Henryka Siemiradzkiego z parkiem w Strzałkowie, czy też murowany kościół w Kietlinie.

Radomsko to miejsce urodzenia Tadeusza Różewicza, poety, dramatopisarza, prozaika oraz jego brata Stanisława, scenarzysty i reżysera filmowego, wieloletniego kierownika artystycznego Zespołu Filmowego "Tor". Z Radomska pochodzi Jerzy Semkow, dyrygent o światowej renomie, Edmund Osterloff - wybitna postać w historii polskiej fotografii. Ich dorobek i związane z miejscem życiorysy stanowią naturalną inspirację i żywy materiał dla rozwoju indywidualnej i zbiorowej aktywności kulturalnej oraz artystycznej.

Życie kulturalne miasta koncentruje się wokół trzech instytucji:

- Miejski Dom Kultury jest centrum życia artystycznego, kulturalnego i rozrywkowego. Stanowi siedzibę Regionalnej Sceny Teatru im. S. Jaracza w Łodzi, a także jedyne w mieście kina cyfrowego – Kina Pasja. MDK dysponuje:

- wielofunkcyjną salą widowiskową ze sceną o powierzchni 190 m², z 490 miejscami siedzącymi, ekranem kinowym 9x5 m na konstrukcji podwieszanej, zwiąany elektronicznie, z nagłośnieniem w systemie Dolby Digital;
- klimatyzowaną salą kameralną o powierzchni 130 m², z 80 miejscami siedzącymi i ekranem 3x2,5 m;
- salą taneczną o powierzchni 143 m² z 80 miejscami siedzącymi, lustrem i nagłośnieniem.

Galeria MDK prezentuje różnorodną sztukę amatorską i profesjonalną w zakresie malarstwa, grafiki, rysunku i rzeźby. Ponadto przedmiotem działania MDK jest m.in. edukacja kulturalna i wychowanie przez sztukę, tworzenie warunków dla rozwoju amatorskiego ruchu artystycznego oraz kształtowanie wzorów aktywnego uczestnictwa w kulturze.

- Miejska Biblioteka Publiczna udostępnia księgozbiór w dwóch wypożyczalniach: dla dzieci i dla dorosłych. Dysponuje także czytelnią na 80 miejsc, salą konferencyjną i punktem informacyjnym. Budynek biblioteki jest dostosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych.

- Muzeum Regionalne im. Stanisława Sankowskiego ulokowane jest w XIX-wiecznym ratuszu. Od 2003 roku działa galeria muzeum, które prezentuje sztukę współczesną i promuje miejscowych artystów. W historycznym archiwum zgromadzono bogate zbiory biblioteczne – łącznie ponad 5000 woluminów z dziedzin takich jak: historia, archeologia, etnografia, sztuka. Poza typową działalnością obejmującą organizację wystaw stałych i czasowych muzeum prowadzi również szeroką akcję popularyzacyjną poprzez przygotowywanie i publikację wydawnictw, prowadzenie lekcji muzealnych, organizowanie aukcji, konkursów, koncertów, odczytów.

Kalendarz imprez kulturalnych organizowanych na terenie miasta mieści szeroki katalog wydarzeń popularyzujących kulturę wysoką (Różewicz Open Festiwal, koncert noworoczny wiedeńskich filharmoników, spektakle przyjezdnych teatrów z Łodzi i innych miast, prezentacje plastyczne sztuki współczesnej), aktywizujące talenty mieszkańców i lokalnych twórców (np. festiwal muzyczny Cecyliada, Przegląd Twórczości Artystycznej Seniorów), a także manifestacje kultury ludycznej i rozrywki (Dni Radomska). Bogactwo i koloryt kulturowy miasta oraz jego historii oddają wydarzenia o profilu środowiskowym - Dni Kultury Żydowskiej odwołujące się do przeszłości Radomska związanej z tą społecznością, Dni Kultury Chrześcijańskiej czy też Radomszczańskie Dni Rodziny. Radomsko to

także miejsce znaczących wydarzeń (Dni Kina, Ogólnopolski Festiwal Harcerski OPAL) oraz wielu innych, które odbywają się w tym samym czasie w całej Polsce (Noc Muzeów, Noc Bibliotek).

Przejawem aktywności kulturalno – społecznej mieszkańców i zaangażowania biznesu w jej wsparcie, a także warunkiem niezbędnym żywego obiegu informacji jest funkcjonowanie na terenie miasta i powiatu lokalnych mediów. Informacje o imprezach kulturalnych i życiu lokalnej społeczności zamieszczane są na łamach prasy regionalnej – tygodnikach „Gazeta Radomszczańska” i „Co Nowego” oraz mediów internetowych - portal Radomsko24.pl., radomsko.naszemiasto.pl., radomszczanska.pl, Puls Radomska.

Sport

Z ramienia samorządu aktywność sportową mieszkańców wspiera Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji w Radomsku. Dysponuje on szeroką bazą sportowo-rekreacyjną będącą do dyspozycji mieszkańców mieszczącą się w różnych częściach miasta. W jej skład wchodzi m.in.: stadion miejski, kryta pływalnia, korty tenisowe, siłownia, skate park, boiska piłkarskie, zespół boisk „Orlik”. Doskonałe uzupełnienie bazy sportowej MOSiR stanowi kompleks boisk sportowych przy PSP nr 2 (bieżnia lekkoatletyczna, boisko do piłki ręcznej, siatkówki, koszykówki i unihokeja, skocznia w dal, skocznia wzwyż, koło do pchnięcia kulą) oraz hala sportowa przy PSP nr 6 składająca się z: boiska głównego z rozkładaną widownią na 556 miejsc; boiska treningowego o wymiarach 12 m x 9 m; sali przeznaczonej do sportów walki (mata uniwersalna); sali konferencyjnej; dwóch boisk zewnętrznych o wymiarach 40 m x 70 m z bieżnią o nawierzchni szutrowej, dwóch boisk (piaszczystych) do piłki siatkowej plażowej. Do dyspozycji mieszkańców jest także Powiatowa Hala Sportowa, w skład której wchodzi: arena sportowa wraz z pełnowymiarowym boiskiem do piłki ręcznej, futsalu, koszykówki oraz siatkówki, a także sala sportów walki, kort do gry w squasha i ściana wspinaczkowa. Dopełnieniem oferowanej przez samorząd infrastruktury sportowej są znajdujące się w Radomsku siłownie i kluby fitness. Obecnie przez samorząd miejski realizowana jest budowa kompleksu basenowego wraz z infrastrukturą towarzyszącą.

Rekreacja i turystyka

Przestrzenią codziennego wypoczynku i rekreacji mieszkańców Radomska są miejskie obszary zieleni, oraz liczne place zabaw. Znacznie większe możliwości stwarza w tym względzie otoczenie miasta. Pomimo oddalenia od najpopularniejszych regionów wypoczynkowych kraju otoczenie Radomska cechuje ogromne bogactwo możliwości rekreacji i aktywnego wypoczynku na bazie atrakcyjnego i urozmaiconego środowiska naturalnego. Składają się na nie szlaki rowerowe i piesze, łódzkiego szlaku konnego. Szlak wodny Warty w pobliżu miasta jest dostępny dla kajakarzy o różnym wieku i poziomie kunsztu, przy użyciu wszystkich typów kajaków. Do spływów kajakowych nawet dla początkujących kajakarzy doskonale nadaje się także odcinek środkowej Pilicy od Maluszyna do Przedborza a dalej do Sulejowa. Szlaki kajakowe na terenie powiatu radomszczańskiego liczą łącznie ponad 40 km.

W odległości 12 kilometrów od Radomska znajduje się Góra Kamieński - zalesione zwałowisko Kopalni Węgla Brunatnego Bełchatów. Jest to najwyższe sztuczne wzniesienie w centralnej Polsce. Góra jest jedynym ośrodkiem uprawiania sportów zimowych w regionie, dysponuje stokiem o długości 760 metrów i szerokości 150 metrów.

Bazę noclegową Radomska tworzą cztery obiekty o kategorii hotelu. Baza reprezentuje zróżnicowany standard, od apartamentów po obiekty przystosowane do obsługi potrzeb masowego turysty. Ogółem w Radomsku dostępnych jest blisko 300 miejsc noclegowych. W 2019 roku Radomsko odwiedziło 2 812 turystów zagranicznych. Wśród nich najwięcej pochodziło z Niemiec, Włoch i Ukrainy.

EKONOMIA

Rynek pracy

W strukturze zatrudnienia na terenie miasta dominują usługi. W Radomsku zatrudnienie w podmiotach w sekcjach usługowych G-S (G – handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle; S – pozostała działalność usługowa) w roku 2019 wynosiło 66%. To mniej niż w Łodzi, gdzie w tym dziale gospodarki pracowało 75% populacji pracujących, ale więcej niż np. w Pajęcznie (60%). Odpowiada to zasadniczej prawidłowości dostrzegalnej w strukturze rynku pracy zarówno w województwie, jak i w całym kraju, że im większe miasto, tym odsetek pracowników tego działu gospodarki jest wyższy. Z kolei najsilniej uprzemysłowione miasta, takie jak Bełchatów i Zduńska Wola, skupiają pracowników przede wszystkim w sekcjach B-F (w obu ośrodkach odpowiednio 37 i 40 % pracujących).

Na przestrzeni lat 2018 – 2019 sytuacja radomszczańskiego rynku pracy była w znacznym stopniu zbliżona do średniej dla województwa łódzkiego. Grudzień 2018 roku powiat zamknął stopą bezrobocia na poziomie 6,1 % (identycznie jak województwo), rok później wynosiła ona 5,3 % (w przypadku województwa – 5,4 %). W przypadku wszystkich trzech powiatów referencyjnych (bełchatowskiego, piotrkowskiego i miasta Piotrkowa Trybunalskiego) w okresie tych dwóch lat nastąpiło obniżenie poziomu bezrobocia z poziomu 5,7/5,5 do 4,9/4,8 %. To rezultaty wyraźnie odbiegające od wartości dla okolic Rawy Mazowieckiej i Skierniewic, gdzie bezrobocie w tym okresie zmniejszało się z pułapu 3,9 % do 3,6 – 3,2 %, ale też znacząco lepsze, niż w przypadku powiatów pajęczańskiego i łaskiego, gdzie stopa bezrobocia znacząco przekraczała poziom 7 % i kutnowskiego, gdzie oscylowała między 8 a 9 %. Zasadniczo w omawianym dwuleciu miało miejsce nieznaczne zmniejszenie się międzyterytorialnych nierówności w dostępie do pracy na terenie województwa łódzkiego, a obszar powiatu radomszczańskiego plasował się w okolicy średniej regionalnych wartości wskaźników z odchyleniem w kierunku liderów stawki.

Udział liczby bezrobotnych zamieszkałych na wsi w ogóle bezrobotnych w powiecie radomszczańskim w roku 2019 (dane na grudzień) wynosił 51,3 %. W przypadku Tomaszowa Mazowieckiego, Bełchatowa i Piotrkowa Trybunalskiego wskaźnik ten oscyluje w granicach 40 – 43 %. W obrębie omawianego zjawiska sytuacja rynku pracy w Radomsku jest najbardziej zbliżona do Sieradza i Rawy Mazowieckiej, zaś radykalnie odbiega od stanu rzeczy w Zgierzu i Zduńskiej Woli, gdzie zaledwie około ¼ bezrobotnych to mieszkańcy wsi.

Istotne znaczenia ma skala bezrobocia wśród osób w wieku średnim i starszym wobec wysokiej dynamiki przyrostu ich liczby i udziału w ogóle populacji charakteryzujących województwo łódzkie. W skali kraju jest ono regionem o najwyższym odsetku osób w wieku 50 lat i starszych. W Polsce osoby z tego przedziału wiekowego stanowiły w 2019 roku 27,2 % ogółu bezrobotnych, w województwie łódzkim – 30,5 %. W powiecie radomszczańskim wskaźnik utrzymywał stosunkowo wysoką, wyższą od średniej krajowej i wojewódzkiej, wartość na poziomie 31,5 % w roku 2018 i 31,2 % w roku 2019. Poza Łodzią (36 %), Łowiczem (32,6 % w roku 2018, spadek do 31,9 % w 2019) i Pabianicami (wzrost z 31,9 do 32,1%) to najwyższe wartości wskaźnika w całym województwie, a więc najwyższy udział starszej części populacji w ogóle bezrobotnych. W tym samym czasie udział osób w wieku 50 lat w ogóle bezrobotnych na terenie powiatu bełchatowskiego spadł z 25,3 % do 23,4 %, a w powiecie piotrkowskim zachował względną stabilność (wzrost z 28,5 do 28,7%). Z drugiej strony powiat radomszczański cechuje jeden z najniższych w województwie udziałów w ogóle bezrobotnych osób niepełnosprawnych – w końcu grudnia 2019 roku stanowili oni 6,1 % populacji bezrobotnych.

Przedsiębiorczość

Na przestrzeni lat 2014 – 2018 w Radomsku liczba podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w rejestrze REGON wzrosła o 185, tylko w roku 2019 o kolejnych 116. Spośród porównywanych miast wzrost miał miejsce także w Zgierzu, w pozostałych zanotowano spadek liczby firm. Dynamika wzrostu liczby podmiotów w rejestrze w Radomsku wynosiła w tym okresie ponad 6,5 %. W sektorze publicznym tego rodzaju podmiotów ubyło 17, natomiast w sektorze prywatnym ich liczba wzrosła o 198. Wśród uwzględnianych miast Radomsko ma liczbę mieszkańców najbardziej zbliżoną ze Skierniewicami i Kutnem.

Tabela 16 Profil gospodarczy Radomska według struktury podmiotowej firm w roku 2019

Ogółem	4740	
Osoby fizyczne	3765	
Spółki handlowe	355	
Spółki handlowe z kapitałem zagranicznym	38	
Spółki akcyjne	4	
Spółki z o.o.	280	
Spółki z o.o. z kapitałem zagranicznym	35	
Spółki cywilne	308	
Spółdzielnie	16	
Sektor prywatny	4740	
Sektor publiczny	107	
Jednostki budżetowe w obrębie sektora publicznego	72	
Struktura zatrudnienia	0 – 9 zatrudnionych	4647
	10 – 49 zatrudnionych	166
	50 – 249 zatrudnionych	36
	250 – 999 zatrudnionych	6

Źródło: Raport o stanie gminy Radomsko w roku 2019

W roku 2019 w Radomsku działało 4740 podmiotów gospodarczych, z czego 3765 to aktywne w gospodarce osoby fizyczne. Sektor publiczny skupiał 107 podmiotów, z czego 72 to jednostki budżetowe. Stosunkowo znacząca jest internacjonalizacja lokalnej gospodarki – wśród 355 spółek handlowych działających na terenie miast więcej niż co dziesiąta (38 podmiotów) spółki z kapitałem zagranicznym, w przypadku spółek z ograniczoną odpowiedzialnością na 280 podmiotów 35 to podmioty z kapitałem zagranicznym. W oczywisty sposób w krajobrazie gospodarczym miasta najwięcej jest mikro- i małych przedsiębiorstw. Wśród firm działających w roku 2019 na terenie Radomska 6 podmiotów zatrudniało więcej niż 250 pracowników, 36 podmiotów (0,76 %) to firmy o zatrudnieniu od 50 do 250 osób, 166 podmiotów (3,5 %) liczy grupa firm skupiających od 10 do 50 pracowników. Firm o zatrudnieniu do 9 pracowników jest 4647 (98 %).

Dane dotyczące podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w rejestrze REGON świadczą o tym, że najwięcej z nich w Radomsku funkcjonuje w obszarze określanym zbiorczo w nomenklaturze GUS jako „handel, naprawa pojazdów samochodowych, transport i gospodarka magazynowa, zakwaterowanie i gastronomia”. Skupia on 1814 firm, ich liczba na przestrzeni lat 2014 – 2018 spadła o 35 podmiotów, co oznacza spadek o 2 %. W pozostałych sektorach liczba podmiotów w mieście rosła,

w największym stopniu w obszarze działalności finansowej i ubezpieczeniowej oraz nieruchomościach i innych usługach (o 148 podmiotów, tj. 9,5 %), w mniejszym stopniu w przemyśle i budownictwie (o 70 podmiotów, tj. 6 %). Marginalny charakter ma sektor rolniczo – leśny skupiający stale 50 – 55 podmiotów.

Porównując na podstawie dostępnych danych liczbowych specjalizacje analizowanych ośrodków miejskich Radomsko cechuje (podobnie jak Zgierz) największe zrównoważenie potencjałów między sektorami. Pomijając branżę rolno leśną, odsetek udziału trzech pozostałych sektorów w lokalnej gospodarce wyrażają wartości zamykając się w przedziale 13,5 punkta procentowego, w pozostałych wynosi ono 24 – 26 pp. W Radomsku to dominujący udział branży handlowej, transportu, zakwaterowania i gastronomii (38,28 % ogółu firm) przy niewiele mniejszym odsetku podmiotów prowadzących działalność w sektorze finansów, nieruchomości i usług (35,72 %) oraz przemysłu i budownictwa (24,82 %). Ostatni z wymienionych sektorów w żadnym z porównywanych miast (z wyjątkiem Zgierza) nie ma tak dużego udziału w strukturze lokalnej gospodarki. Na czoło gospodarczej specjalizacji miasta wysuwa się sektor meblarski skupiający około 600 podmiotów w regionie.

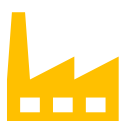
Osoby fizyczne w roku 2019 prowadziły w Radomsku 3675 firm. Działalność osób fizycznych, podobnie jak podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON, skupia się w Radomsku w obszarze handlu, transportu i zagospodarowania (około 40 % ogółu), w nieco mniejszym stopniu w obszarze sektora finansów, nieruchomości i usług (nieco ponad 30 %) oraz w przemyśle i budownictwie (około 25 %). Tu także potencjały sektorów są zrównoważone bardziej niż w innych miastach, w Kutnie różnica między liczbą podmiotów działających w sektorze handlu, transportu i zakwaterowania jest o blisko 900 wyższa niż aktywnych w przemyśle i budownictwie. Firm przybywa zwłaszcza w branży finansów, nieruchomości i usług – w latach 2014 – 2019 ich liczba wzrosła o 10 %, w przemyśle i budownictwie o 5 %. W każdym z porównywanych miast ubywało osób fizycznych prowadzących działalność w branży handlowej, transportu, zakwaterowania i gastronomii, przy czym w Radomsku ten spadek był najmniejszy – w latach 2014 – 2019 ich liczba zmniejszyła się o o 5 % (w pozostałych miastach spadki wyniosły 7 do 10 %).

Analizując gospodarczą specjalizację Radomska w oparciu o dane dotyczące działalności osób fizycznych należy zwrócić uwagę na strukturę podobną do zbioru podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON przy nieco wyższym odsetku firm branży handlowej, transportu, zakwaterowania i gastronomii i nieco niższym w sektorze finansów, nieruchomości i usług. Osoby fizyczne jeszcze częściej skupione są w sektorze przemysłowym, podobnie jest w innych miastach, co należy tłumaczyć przez atrakcyjność tego sektora dla osób podejmujących aktywność gospodarczą. Należy wreszcie zauważyć, że Radomsko na tle innych analizowanych miast cechuje mniejsza dysproporcja w liczbie podmiotów z obu kategorii. Podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON jest tu o 1066 więcej niż osób fizycznych prowadzących działalność (tj. o 22,5 % więcej), w Bełchatowie różnica wynosi 1471.

Podmioty REGON vs działalność osób fizycznych

			rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo				przemysł i budownictwo				handel; naprawa pojazdów samochodowych; transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia; usługi				działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości oraz pozostałe usługi			
			podmioty REGON		osoby fizyczne		podmioty REGON		osoby fizyczne		podmioty REGON		osoby fizyczne		podmioty REGON		osoby fizyczne	
	podmioty REGON	osoby fizyczne	liczba	% ogółu	liczba	% ogółu	liczba	% ogółu	liczba	% ogółu	liczba	% ogółu	liczba	% ogółu	liczba	% ogółu	liczba	% ogółu
Bełchatów	5307	3836	23	0,43	14	0,36	992	18,69	791	20,62	1900	35,80	1464	38,16	2391	45,05	1567	40,85
Kutno	4266	3152	36	0,84	31	0,98	701	16,43	525	16,66	1723	40,39	1400	44,42	1803	42,26	1196	37,94
Radomsko	4739	3673	55	1,16	42	1,14	1176	24,82	973	26,49	1814	38,28	1514	41,22	1693	35,72	1144	31,15
Skierniewice	4895	3789	45	0,92	35	0,92	913	18,65	763	20,14	1808	36,94	1519	40,09	2127	43,45	1472	38,85
Zgierz	5788	4468	64	1,11	60	1,34	1420	24,53	1132	25,34	2136	36,90	1748	39,12	2167	37,44	1528	34,20

Źródło: opracowanie własne na podstawie monitormiasta.pl

Skala rozwoju gospodarczego

Gospodarcze serce miasta i jego otoczenia stanowi Specjalna Strefa Ekonomiczna. Od 2005 trwa intensywny rozwój działalności inwestycyjnej na jej terenie. Strefa skupia 24 podmioty, które zatrudniają łącznie 4500 pracowników. Strefa wpływa na kształtowanie profilu gospodarczego miasta. Silnymi dziedzinami działalności gospodarczej w mieście jest produkcja AGD oraz materiałów higienicznych (włókna, pieluchy jednorazowe). Mocną pozycję utrzymuje sektor meblarski. W regionie działa około 600 firm związanych z tą branżą, a tradycja z nią związana ma ponad 130 lat. Około 300 podmiotów działa w dobrze rozwiniętym sektorze budowlanym. W obrębie sektora metalurgicznego gospodarczą wizytówką miasta jest firma Metalurgia, producent drutu i produktów druczanych o renomie europejskiej. Wg analiz Urzędu Pracy dominującym obszarem działalności gospodarczej na terenie powiatu radomszczańskiego jest przetwórstwo przemysłowe (30,6 %), pozostała działalność usługowa (17,9 %), handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów (16,6% rynku), budownictwo (8,6 %), transport i gospodarka magazynowa (5,6 %). W obszarze handlu głównym działem koncentrującym przedsiębiorców jest handel detaliczny.

Strefa znacząco podnosi potencjał ekonomiczny miasta, a przy tym sprzyja dywersyfikacji jego potencjału. Radomsko jest obecnie całkowicie wolne od ryzyka monozakładowości wraz z grożącym potencjalnie w związku tego rodzaju zjawiskiem uzależnieniem od koniunktur sektorowych. W analizie funkcji i specjalizacji gospodarczej miast przeprowadzonej przez Instytut Rozwoju Miast wartość wskaźnika monozakładowości dla Radomska wynosi 0, podobnie jak w przypadku Kutna i Skierniewic (dla porównania w Zgierzu to 0,1, uzależniony w swym rozwoju od kopalni/elektrowni Bełchatów cechuje wartość wskaźnika wynosząca 1,0).

Brak ograniczeń związanych z monozakładowością pozostawia przestrzeń dla budowania pozycji „lokomotywu rozwoju gospodarczego” - dużych podmiotów produkcyjnych dysponujących potencjałem istotnego oddziaływania na rozwój ekonomiczny otoczenia. Ponad połowa (52%) polskich miast ma na swoim terenie przynajmniej 1 lokomotywę gospodarczą. Najwięcej miast z lokomotywami znajduje się w województwie śląskim (aż 63%), w województwie łódzkim miast z lokomotywami jest ponad 60%. Radomsko z trzema lokomotywami rozwoju gospodarczego zatrudniających przeciętnie po blisko 600 pracowników (to stosunkowo niska wartość wskaźnika, średnia dla Polski to nieco ponad 800 zatrudnionych, w województwie mazowieckim blisko 1200) może liczyć w kolejnych latach na takie pozytywne ich oddziaływanie, jak dywersyfikacja funkcjonalna i przewyższanie potencjalnych problemów związanych z zapaścią całych branż czy bankructwem pojedynczych zakładów przemysłowych, jak też na intensyfikowanie lokalnego i ponadlokalnego czy regionalnego rynku pracy.

Tabela 17 Lokomotywy rozwoju gospodarczego w Radomsku i wybranych miastach województwa łódzkiego

	Liczba lokomotyw	Średnie zatrudnienie na lokomotywę	Zatrudnienie w lokomotywach	Zatrudnienie w lokomotywach na 1000 mieszk.	Liczba lokomotyw na 10 000 osób w wieku produk.
Bełchatów	4	1130,8	4523	39,6	1,2
Kutno	6	2804,3	16826	131,8	3,0
Radomsko	3	581,7	1745	50,9	1,0
Skierniewice	3	433,3	1300	55,6	3,2
Zgierz	2	425	850	184,4	6,3

Źródło: Instytut Rozwoju Miast/geoportal.miasta.pl

Osobną kwestię stanowi poszukiwanie przyczyn, dla których miasto zachowuje lub traci zdolność przyciągania i utrzymywania na swoim terenie znaczących podmiotów gospodarczych. W latach 2011 – 2017 najwięcej nowych spółek z Listy 2000 dziennika „Rzeczpospolita” w województwie łódzkim pojawiło się w Łodzi (wzrost z 26 do 36), istotny wzrost dotyczył także Kutna (z 4 do 7) i Strykowa (z 1 do 4). Z kolei Radomsko znalazło się w gronie miast, gdzie odnotowano zauważalny spadek – wyniósł on tutaj z 4 do 2 podmiotów, zbliżony poziom zjawiska cechował Piotrków Trybunalski (z 5 do 1) i Bełchatów (z 3 do 1).

Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw w powiecie radomszczańskim w latach 2015 – 2018 wzrosły z poziomu 368 milionów do 388 milionów. To zdecydowanie większe wartości niż te, które dotyczą powiatu piotrkowskiego (76 milionów nakładów w roku 2018) czy skierniewickiego (w 2015 roku wynosiły 87 milionów, w 2018 spadły do poziomu 69 milionów) oraz korzystniejsza dynamika zmiany, niż w przypadku powiatu kutnowskiego (w roku 2018 wartość nakładów wyniosła tam 532 miliony, ale spadła o 20 milionów w stosunku do roku 2015) czy też bełchatowskiego (w 2015 roku nakłady inwestycyjne wynosiły tam ponad 2,5 miliarda, w kolejnych latach znacznie spadały do poziomu 1,3 miliarda w roku 2018). Można tu dostrzec pozytywny wpływ dynamiki i stabilności inwestowania w obrębie strefy, proinwestycyjną politykę działających na jej terenie przedsiębiorstw oraz zrównoważoną sytuację w obrębie dominujących na terenie gminy sektorów.

Tabela 18 Nakłady inwestycyjne i wartość środków trwałych w przedsiębiorstwach w powiecie radomszczańskim (2018, w milionach złotych)

	Nakłady inwestycyjne	Wartość środków trwałych
ogółem	388	4127,3
przemysł, w tym:	319,2	3277,4
- przetwórstwo przemysłowe	300,2	2951,2
budownictwo	6,9	103,3
handel	29,4	280,8
transport i logistyka	1,7	113,0
informatyka i komunikacja	4,3	2,9
finanse i ubezpieczenia	0,7	129,3

Niepokojący sygnał stanowi spadek inwestycji nie mieszkaniowych (m.in. obiekty hotelowe, biurowo-usługowe, transportu i łączności, przemysłowe, edukacyjne, kulturalne). W okresie w 2015-2017 – w porównaniu z trzyleciem 2007-2009 - skala inwestycji niemieszkaniowych zmniejszyła się w Radomsku z poziomu 54,5 tysięcy m² do 14,0 tysięcy m², podczas gdy w Łodzi oddawano w tym okresie do użytku 252,4 tysięcy m² powierzchni niemieszkaniowych, w Strykowie - 82,7 tysięcy m², w Kutnie - 51,2 tysięcy m².

Poza aspektami ilościowymi i sektorowymi o stabilności ekonomicznej obszaru stanowi poziom zaawansowania i umocowania technologicznego podmiotów gospodarczych, które w nim funkcjonują. Im jest ono wyższe, tym w sposób bardziej oczywisty rośnie efektywność i konkurencyjność lokalnej gospodarki, zwiększa się prawdopodobieństwo uzyskiwania przez firmy wysokich przychodów, utrzymania stabilności funkcjonowania, zachowania perspektyw rozwojowych i pozycji w łańcuchu wartości. W profilu gospodarczym Radomska – podobnie jak w skali kraju - nie ma wielu podmiotów odpowiadających tego rodzaju charakterystyce, przy czym miasto nieco ustępuje pod tym względem także pozostałym branom pod uwagę w zestawieniu porównawczym miastom.

Tabela 19 Zaawansowanie technologiczne firm (%)

	Sektor wysokich technologii (high technology)	Przedsiębiorstwa działające w usługach opartych na wiedzy - Knowledge-Investive or Business Services (KIS)	Przedsiębiorstwa średnio-wysokiej techniki (Medium -High-Tech)
Bełchatów	0,9	31,5	0,6
Kutno	2,0	30,9	4,3
Radomsko	0	31,3	0,9
Skierniewice	1,2	36,0	2,3
Zgierz	1,1	30,2	3,4

Źródło: Instytut Rozwoju Miast/geoportal.miasta.pl

Miasto Radomsko stanowi prężny ośrodek o strukturze i profilu stanowiącym o jego dużym potencjale rozwojowym i atrakcyjnych perspektywach. Skupia działalność produkcyjną. W związku z tym z jednej strony stanowi odpowiedź na tendencje zyskujące na znaczeniu w polityce gospodarczej Polski i Europy, z drugiej stanowi potencjalną przestrzeń absorpcji kapitału i przedsięwzięć inwestycyjnych związanych z ewentualną postkryzysową relokacją produkcji z Azji do Europy. Sam kryzys stosunkowo pozytywnie zweryfikował ukierunkowanie specjalizacyjne gminnej gospodarki – nie została ona dotknięta zerwaniem bądź nadwerężeniem łańcuchów kooperacji. Ukierunkowanie rozwojowe poszczególnych firm, związany z ich działalnością kapitał innowacyjny i nastawienie na wdrażanie nowych technologii i metod funkcjonowania otwiera pole do współpracy o charakterze klastrowym i zwiększania konkurencyjności. Na korzyść miasta przemawiają poprawiające się uwarunkowania logistyczne, w szczególności dokonująca się systematycznie modernizacja infrastruktury transportowej, a także perspektywa powstania Centralnego Portu Komunikacyjnego.

Otoczenie biznesu

Na terenie miasta działają organizacje integrujące środowiska gospodarcze i wspierające ich rozwój. Wiodącą rolę pełni w tym zakresie Regionalna Izba Przemysłowo-Handlowa zrzeszająca 100 podmiotów (głównie małe i średnie przedsiębiorstwa) irealizująca działania doradcze, informacyjne i szkoleniowe, a także Cech Rzemieślników i Przedsiębiorców zrzeszający około 200 przedsiębiorców oferujący im usługi z zakresu prowadzenia działalności gospodarczej, dokształcania i podnoszenia kwalifikacji zawodowych (Cech prowadzi Centrum Kształcenia Ustawicznego) oraz wspierający działalność gospodarczą członków i reprezentujący ich interesy zawodowe.

Czynnikiem sprzyjającym rozwojowi gospodarczemu gminy było uruchomienie w Radomsku w 2016 roku jednego siedmiu w województwie Centrów Innowacji Biznesowych (pozostałe centra powstały w Zgierzu, Bełchatowie, Sieradzu, Zduńskiej Woli, Łodzi oraz w Kutnie). Zadaniem tych ośrodków jest pełnienie roli przewodników po projektach, programach, konkursach czy też innych działaniach istotnych z punktu widzenia profilu przedsiębiorstwa. Doradcy biznesowi działający w Centrach wyszukują firmy chętne do współpracy i wspierają je poprzez udzielanie informacji i pośrednictwo w kontaktach z uczelniami, instytucjami naukowymi, instytucjami otoczenia biznesu, pomoc w pozyskiwaniu źródeł dofinansowania i tym podobne. Wsparciem dla powstających firm jest otwarty w 2017 z inicjatywy samorządu miejskiego inkubator przedsiębiorczości "Starter Radomsko". Jego działalność opiera się na doradztwie, szkoleniach, a także wynajmie powierzchni biurowej.

INFRASTRUKTURA

Infrastruktura drogowa

Na układ drogowy miasta Radomska składają się przebiegające przez jego obszar drogi krajowe (nr 1 relacji Gdańsk –Radomsko –Cieszyn, nr 42 relacji Skarżysko Kamienna –Radomsko –Rudniki, nr 91 relacji Piotrków Trybunalski –Radomsko –Częstochowa), droga wojewódzka nr 784 relacji Radomsko –Gidle –Św. Anna (woj. śląskie) oraz ulice posiadające status dróg powiatowych i gminnych. Zarząd Powiatu Radomszczańskiego zarządza siecią dróg powiatowych o łącznej długości 429 km, z czego na miasto Radomsko przypada 19,944 km, a na gminę wiejską Radomsko - 24,769 km.

Tabela 20 Parametry dróg gminnych i powiatowych w powiecie radomszczańskim (2018, w kilometrach)

Drogi powiatowe	ogółem	396,3
	na 100 km ² obszaru	27,5
	na 100 km ² obszaru – średnia wojewódzka	41
	drogi ulepszone	396,3
Drogi gminne	ogółem	667,3
	na 100 km ² obszaru	46,3
	na 100 km ² obszaru – średnia wojewódzka	57,7
	drogi ulepszone	548
	drogi gruntowe	189

Źródło: Urząd Statystyczny w Łodzi, Raport o stanie miasta Radomska w roku 2019

Radomsko uzyskało swoją pozycję rozwojową i ugruntowało ją w ramach procesów inwestycyjnych zachodzących w ostatnich latach za sprawą atrakcyjnego położenia na skrzyżowaniu dróg krajowych. Ten sam czynnik jest źródłem poważnych problemów obniżających standard życia w mieście, wymuszających poszukiwanie nowych rozwiązań oraz ponoszenie istotnych nakładów inwestycyjnych. Układ komunikacyjny – w szczególności w samym centrum - wymaga poprawy. Problemem miasta jest lokalizacja dróg krajowych i drogi wojewódzkiej właśnie w jego historycznym centrum, w bezpośrednim sąsiedztwie dominanty architektury Radomska, jaką stanowi Kościół św. Lamberta. Lokalizacja miasta na przecięciu szlaków komunikacyjnych wiąże się ze zwiększonym poziomem hałasu komunikacyjnego. Niedostosowanie rozwiązań komunikacyjnych i urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru dotyczy ścisłego centrum Radomska.

Według danych zawartych w Lokalnym Programie Rewitalizacji najbardziej obciążonymi ruchem ulicami Radomska w szczycie popołudniowym są: ul. Brzeźnicka (DK 42) na odcinku pomiędzy ul. ks. Kościowa i ul. Krakowską, ul. Krakowska z Placem 3 Maja, ul. Narutowicza, ul. Kościuszki od ul. Krasickiego do ul. Narutowicza, ul. Tysiąclecia od ul. Targowej do ul. Przedborskiej oraz ul. Piastowska od ul. Krakowskiej do ul. Leszka Czarnego. Skrzyżowania charakteryzujące się największym ruchem to: skrzyżowanie ulic Brzeźnickiej, Krakowskiej i Piastowskiej, skrzyżowanie ulic Kościuszki, Mickiewicza i Narutowicza, skrzyżowanie ulic Brzeźnickiej i ks. Kościowa, skrzyżowanie ulic Krakowskiej i Targowej, skrzyżowanie ulic Narutowicza i Kraszewskiego, skrzyżowanie Placu 3 Maja i Wyszyńskiego oraz skrzyżowanie ulic Przedborskiej, Bugaj i Tysiąclecia.

Miasto odczuwa brak wewnętrznych obwodnic umożliwiających omijanie gęsto zabudowanego centrum przez dojeżdżających do pracy z wschodniej i południowo-wschodniej części miasta. Istotnym problemem jest brak miejsc parkingowych. Ich łączna powierzchnia na terenie Radomska wynosi 55120 m², średnia powierzchnia miejsca postojowego to ok. 27,5 m², a liczba miejsc postojowych wynosi około 2000 (w pasie drogowym i poza nim). Stan techniczny nawierzchni jezdni na większości dróg powiatowych jest niezadowalający. Wymagają one przeprowadzenia remontu (w formie nakładki) lub nawet przebudowy.

Infrastruktura mieszkalna i budownictwo mieszkaniowe

Zasób Miasta Radomska w ponad 40% stanowią budynki wybudowane przed II wojną światową. Na obszarze centrum miasta dominuje zabudowa śródmiejska - budynki wielomieszkaniowe zazwyczaj trzykondygnacyjne kamienice w bardzo złym stanie, o niskim standardzie podwórek, w większości należące do prywatnych właścicieli. W zasobach figurujących w gminnej ewidencji zabytków znajduje się 167 zabytków architektury i urbanistyki oraz 65 zabytków archeologicznych. Pod względem technicznym trudna jest sytuacja w budynkach będących zasobem mieszkaniowym gminy. Również budynki użyteczności publicznej stanowiące własność miasta wymagają przeprowadzenia inwestycji remontowych, m.in. poprawę wyglądu elewacji. W dzielnicach peryferyjnych dominuje zabudowa jednorodzinna.

Z roku na rok systematycznie rośnie w Radomsku liczba oddawanych do użytkowania nowych mieszkań. W roku 2015 było ich 88, w 2016 – 156, po chwilowym spadku w roku 2017 (95 oddanych lokali) rok kolejny przyniósł kolejny wzrost do poziomu 243 lokali. W 2019 roku oddano do użytkowania 177 mieszkań z 709 izbami. Budownictwo indywidualne objęło 64 mieszkania z 689 izbami. Społeczność miasta w 2018 roku zamieszkiwała ogółem 19 073 mieszkań w 8288 budynkach mieszkalnych mając do dyspozycji 70 197 izb o powierzchni użytkowej 1298 1736 m². Średnio na jedno mieszkanie daje to 3,68 izby (przy średniej w Polsce według stanu na koniec grudnia 2018 wynoszącej 3,82, w tym w miastach – 3,56), średnia ilość osób na jedno mieszkanie wynosiła 2,42 (w Polsce w miastach na jedno mieszkanie przypadało w tym okresie przeciętnie 2,34 osoby), na jedną izbę - 0,66 osoby (tyle, ile wynosiła średnia dla miast, przy średniej ogólnopolskiej wynoszącej 0,69). Średnia powierzchnia użytkowa jednego mieszkania wynosiła w Radomsku 68,1 m² (przy średniej dla Polski wynoszącej 74,2 m²), a na jedną osobę przypadało 28,14 m² (ogólnopolska średnia to 28,2 m², w tym w miastach 27,7 m²). Na 1000 mieszkańców przypadało w Radomsku 413,8 mieszkań. Wartości przywołanych wskaźników oznaczają, że warunki mieszkaniowe w mieście są dalece zbieżne z przeciętnymi parametrami mieszkań w Polsce, w szczególności w odniesieniu do obszarów miejskich, z wyłączeniem nieco mniejszej od krajowej średniej powierzchni użytkowej przypadającej przeciętnie na jedno mieszkanie.

Samorząd lokalny pozostaje aktywnym uczestnikiem i stymulatorem rynku nieruchomości. Miasto jest w stanie pozyskiwać do zasiedlenia z własnego zasobu mieszkaniowego średnio około 20 lokali rocznie. Inwestycje realizowane są poprzez Towarzystwo Budownictwa Społecznego w Radomsku Sp. z o.o. Na koniec 2019 roku gmina dysponowała 224 lokalami socjalnymi o łącznej powierzchni 35026,10 m² oraz 84 lokalami użytkowymi o powierzchni 4076,73 m². Na możliwość wynajęcia mieszkań z zasobów komunalnych oczekiwało w tym czasie łącznie 106 rodzin, w tym na lokale socjalne 59 rodzin, na lokale mieszkalne – 47 rodzin. W przypadku 41 najemców - osób i rodzin z prawem do lokalu socjalnego – na realizację czekały wyroki eksmisyjne (w tym 5 zasądzonych z wniosku TBS). Politykę mieszkaniową gminy tworzy także wypłata dodatków mieszkaniowych dla mieszkańców o niskich dochodach. W roku 2019 świadczenia udzielono dla 5 173 gospodarstw domowych na kwotę 805 036 zł, w tym 509 zamieszkałych w lokalach gminnych na kwotę 183 782 zł oraz 2528 zamieszkałych w mieszkaniach spółdzielczych na kwotę 434 866 zł.

Tabela 21 Skala procesów rewitalizacyjnych w wybranych miastach

	Liczba projektów rewitalizacyjnych	Wartość planowanych projektów na 1000 mieszkańców			Tereny		
		ogółem	projekty miękkie	projekty twarde i zintegrowane	poprzemysłowe	pokolejowe	powojenne
Bełchatów	13	0,5	4,7	0,5	0	0	0
Kutno	3	0,8	-	0,8	1	0	0
Radomsko	32	2,3	153,0	2,2	0	0	0
Skierniewice	10	0,8	41,4	0,7	0	0	0
Zgierz	22	2,5	8,8	2,5	0	0	0

Źródło: Geoportal Instytutu Rozwoju Miast i Regionów

Dynamikę wzrostu potencjału mieszkaniowego gminy należy konfrontować z jej pojemnością demograficzną. Przy założeniu podstawowego poziomu intensywności zamieszkania (40 osób na 1 ha dla terenów mieszkaniowych jednorodzinnych oraz 200 osób dla terenów mieszkaniowych wielorodzinnych) Całkowita pojemność demograficzna wyznaczonych w województwie łódzkim terenów w 2017 roku wyniosła przeszło 10 mln osób i była 4-krotnie większa od liczby mieszkańców województwa (2 476 315 osób w 2017 roku). W tym kontekście Radomsko zaliczane jest do grupy gmin doświadczających problemów natury demograficznej, które według prognoz demograficznych nie będą w najbliższych latach doświadczać intensywnego napływu mieszkańców.

Tabela 22 Zmiana zaludnienia w miastach w latach 2002–2017 [%]
Zmiana zaludnienia w miastach w latach 2002–2017 [%]

Bełchatów	-8,3
Kutno	-8,5
Radomsko	-6,8
Skierniewice	-0,8
Zgierz	-2,8

Źródło: Geoportal Instytutu Rozwoju Miast i Regionów

Pojemność demograficzna miasta Radomska wyznaczona na podstawie Studiów Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego wynosi 50 do 100 tysięcy mieszkańców. Pojemność demograficzna w stosunku do potencjału ludnościowego gminy miejskiej Radomsko w ocenie Biura Planowania Przestrzennego Województwa łódzkiego jest 10 do 15 razy przeszacowana. W okresie objętym analizą BPPWŁ - w latach 2012-2017, wg raportu roczny z monitoringu procesów planowania przestrzennego na poziomie lokalnym w województwie łódzkim za rok 2018 – nie uległa ona dopracowaniu i urealnieniu.

Media komunalne

Zasoby wodne dla Radomska czerpane są z Głównego Zbiornika Wód Podziemnych Nr 408 „Niecka Miechowska” o szacunkowych zasobach dyspozycyjnych 466 000 m³/d. Mieszkańcy Radomska zaopatrywani są w wodę pitną pochodzącą z ujęcia „Miłaczki” dysponującego 8 studniami głębinowymi pobierającymi z piętra górnokredowego, o głębokościach od 51 do 110 metrów. Badania z 2003 roku realizowane przez WIOŚ w Łodzi Delegaturę w Piotrkowie Trybunalskim pozwalają zakwalifikować wody ujęcia do klasy IB, a więc wód wysokiej jakości, bez istotnych wpływów antropogenicznych miasta i zakładów przemysłowych. Większe przedsiębiorstwa przemysłowe funkcjonujące na obszarze miasta korzystają z własnych ujęć wód podziemnych.

Poza powiatem bełchatowskim, gdzie odnotowywany jest największy pobór wody w województwie łódzkim (94,6h m³ tj. 31,7% całkowitego poboru w województwie), powiat radomszczański należy do tych, w których ten pobór także jest wysoki (16,7h m³, wobec 23,5h m³ w powiecie piotrkowskim, 19,9h m³ w tomaszowskim, 18,4h m³ w Łodzi oraz 17,7h m³ w powiecie łowickim). To istotna różnica wobec pozostałych powiatów, gdzie pobór wody wyniósł od 1,8h m³ (powiat brzeziński) do 12,6h m³ (powiat zgierski).

**Tabela 23 Pobór wody w wybranych jednostkach terytorialnych województwa łódzkiego
(2018, w dam³)**

	ogółem	cele produkcyjne	z wód powierzchn.	Pobór do sieci		
				ogółem	wody powierzchn.	wody podziemne
województwo łódzkie	297 657	104756	84055	144550	7240	137311
powiat radomszczański	16972	1060	-	6844	-	6844
powiat bełchatowski	94641	85841	83355	6148	-	6148

Źródło: Raport o stanie miasta Radomska za rok 2019

W powiecie radomszczańskim przy poborze całkowitym 16972 dam³, w roku 2018 zużycie ogólne wynosiło 14944 dam³; pobór do sieci wodociągowej wyniósł 6844 dam³, zużycie 4777 dam³; dla celów produkcyjnych pobrano 1060 dam³, zużyto 1099 dam³; dla celów rolnictwa i leśnictwa zużycie wynosiło 9 068 dam³.

**Tabela 24 Zużycie wody w wybranych jednostkach terytorialnych województwa łódzkiego
(2018, w dam³)**

	ogółem	przemysł		rolnictwo		sieć	
		ilość	%	ilość	%	ilość	%
województwo łódzkie	272072,3	105502	38,8	48351	17,8	118219,3	43,5
powiat radomszczański	14943,7	1099	7,4	9068	60,7	4776,7	32
powiat bełchatowski	94045,2	85819	91,3	2652	2,8	5574,2	5,9

Źródło: Raport o stanie miasta Radomska za rok 2019

Odsetek ludności korzystającej z sieci wodociągowej w Radomsku w latach 2015 – 2018 wzrósł o 0,1 populacji, do poziomu 96,5 % (wobec średniej wojewódzkiej wynoszącej 94,3 %, w miastach – 95,2 %). W 2019 roku do sieci wodociągowej podłączono 67 budynków (w tym budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania). Przyrost liczby korzystających z sieci kanalizacyjnej w latach 2015 – 2019

wyniósł 0,6 %, do poziomu 82,1 % (przy średniej wojewódzkiej wynoszącej 64 %, dla miast – 87,1 %). Sieć kanalizacyjna na terenie województwa łódzkiego była w 2019 roku ponad trzykrotnie krótsza od sieci wodociągowej. W miastach długość sieci kanalizacyjnej była niższa od długości sieci wodociągowej o blisko 15 % - właśnie takie proporcje miały miejsce w Radomsku. Powiat radomszczański cechuje najniższa gęstość sieci wodociągowej w województwie łódzkim, wynosi tu ona 99,5 km na 100 km². Zagęszczenie sieci kanalizacyjnej w powiecie wynosiło 28,4 km na 100 km² wobec średniej wojewódzkiej wynoszącej 38,5 km na 100 km².

Na przestrzeni ostatnich dziesięcioleci zauważalna jest dążenie do optymalizacji zużycia wody na terenie gminy. Gospodarowanie zasobami w sposób oszczędny i racjonalny ma szczególne znaczenie w obrębie gminy i w jej otoczeniu, gdzie zasoby wody nie są wysokie. Wiąże się to z podnoszeniem świadomości środowiskowej i ekonomicznej mieszkańców dążących do maksymalnego oszczędzania wody, zmniejszaniem wodochłonności sprzętu gospodarstwa domowego, a także powszechnym ograniczaniem zużycia wody w przemyśle (np. przez stosowanie obiegów zamkniętych). W roku 2002 zużycie wody w gospodarstwach domowych w Radomsku w przeliczeniu na jednego mieszkańca wynosiło 33,84 m³. W roku 2019 osiągnęło poziom 35,4,7 dam³ na 1 mieszkańca. W samym Radomsku zużycie wody w roku 2018 wyniosło 3009,2 dam³.

PGK Radomsko eksploatuje mechaniczno-biologiczną oczyszczalnię neutralizującą i oczyszczającą komunalne ścieki z Radomska. Oczyszczone ścieki zrzucane są do Radomki. Zakład obsługiwał 3 099 000 m³ ścieków w roku 2018 i 3 541 430 m³ w roku 2019. Dobowy przepływ w roku 2019 wynosił 9702,5m³. Na terenie miasta funkcjonuje 200 oczyszczalni przydomowych obsługujących łącznie nieczystości ciekłe o wolumenie 10,51 dam³, w tym 1,98 dam³ nieczystości pochodzących z gospodarstw domowych.

Źródło ciepła dla mieszkańców Radomska stanowi kotłownia (5 kotłów wodnych o łącznej mocy 54,89 MW) obsługiwana przez Zakład Ciepłowniczy wchodzący w skład Przedsiębiorstwa Gospodarki Komunalnej Sp. z o. o oraz ciepło wytwarzane przez Fameg Energia Sp. z o.o. Zakład Ciepłowniczy ogrzewa łącznie 535,4 tys. m² powierzchni użytkowej (z czego 398,9 tys. m² to powierzchnia mieszkaniowa, a 136,5 tys. m² to pozostałe obiekty). Energia cieplna wytwarzana przez PGK Radomsko w 72,6 % służy ogrzewaniu budownictwa mieszkaniowego, 22,4 % energii przeznaczone jest dla potrzeb utrzymania budynków użyteczności publicznej, a 5 % dla pozostałych grup odbiorców.

PGK Radomsko eksploatuje 40,31 km ciepłociągów o średnicach od Ø 20 do Ø 400mm, w tym 5,2 km magistrali ciepłowniczej oraz 532 węzły cieplne (w tym 308 węzły u odbiorców indywidualnych). Długość sieci ciepłowniczej na koniec 2019 roku wynosiła 48,9 km, po wybudowaniu i modernizacji w minionych miesiącach 289,0 mb sieci ciepłowniczej rozdzielczej ulicznej oraz 12 przyłączy ciepłowniczych o łącznej długości 521,0 mb.

Radomsko jest zasilane z sieci elektroenergetycznej, której właścicielem jest Zakład Energetyczny Łódź - Teren S.A. Ponadto, energia elektryczna wytwarzana jest przez dwa turbozespoły w elektrociepłowni „FAMEG” S.A., jeden o mocy znamionowej 6 MW i napięciu 6,3 kV, eksploatowany w okresie zimowym oraz drugi o mocy 2,5 MW i napięciu 6,3 kV, pracujący w okresie letnim. Elektrociepłownia pracuje w układzie skojarzonym i dostarcza energię cieplną i elektryczną zarówno do zakładu, jak i odbiorców zewnętrznych. W Radomsku funkcjonuje Posterunek Energetyczny Radomsko (RE 5). Sieć elektroenergetyczna wysokiego, średniego i niskiego napięcia pokrywa bieżące potrzeby zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej i jednorodzinnej, handlu, usług, rzemiosła, przemysłu i innych odbiorców. Zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych w latach 2015 – 2019 rosło w mieście z dynamiką ponad 15 kWh rocznie, z poziomu 651,2 do 703,1,51 kWh na jednego mieszkańca w roku 2019.

Właścicielem sieci gazowej na terenie miasta jest Mazowiecka Spółka Gazownictwa Sp. z o.o. w Warszawie, funkcję jej administratora pełni Rozdzielnia Gazu w Radomsku. Miasto jest zasilane gazem ziemnym ze stacji gazowej I-ego stopnia, która jest położona na trasie gazociągu wysokiego ciśnienia relacji Piotrków Trybunalski – Częstochowa, poprzez stację redukcyjno - pomiarową I-ego stopnia zlokalizowaną we wschodniej części miasta. Gaz jest rozprowadzany siecią średniego ciśnienia do stacji redukcyjno - pomiarowych II-ego stopnia, a z nich siecią niskiego ciśnienia do odbiorców. Podstawową grupę odbiorców gazu stanowią gospodarstwa domowe (około 97%), pozostali odbiorcy to przemysł, usługi, handel i inni. Spora grupa gospodarstw domowych wykorzystuje gaz nie tylko na cele socjalno-bytowe, ale również jako nośnika energii w ogrzewaniu mieszkań. W ogóle zużycie dominuje przemysł wykorzystujący ponad 70% dostarczanego gazu, gospodarstwa domowe zużywają 21%, pozostali odbiorcy około 9%. Stopień zgazyfikowania miasta określa się na ponad 50%. Stopień wykorzystania przepustowości stacji redukcyjno-pomiarowej I stopnia kształtuje się na poziomie 30%. Sieć telefoniczna w mieście jest powszechnie dostępna. Możliwości przyłączeniowe (wykorzystywana technologia usług) zapewniają szybkie łącza dostępne do sieci internetowej wykorzystywane przez firmy, instytucje administracji publicznej oraz szkoły.

Tabela 25 Parametry zaopatrzenia w media mieszkańców Radomska w 2018 roku

parametry	sieć				
	kanalizacyjna	wodociągowa	ciepłownicza	energetyczna	gazowa
długość (km)	142	163,6	sieć główna – 34,5 przyłącza – 21,3		ogółem – 67,1 przesyłowa – 2,83 rozdzielcza – 64,28
przyłącza (szt.)	4740	7298			2209
korzystający z sieci	37 768	44 471		odbiorcy – 20 084	odbiorcy – 9 701

Parametry eksploatacji mediów komunalnych w Radomsku w 2018 roku

sieci	parametr	wartość eksploatacyjna
kanalizacyjna	ścieki ogółem (dam3)	1399 dam ³
	odsetek budynków mieszkalnych z kanalizacją	51,7 %
wodociągowa	ilość dostarczanej wody	6,3 dam ³
	w tym do gospodarstw domowych	4,2 dam ³
	zużycie na 1 osobę	34,7 dam ³
energetyczna	zużycie ogółem	32394,89 MWh
	zużycie na 1 mieszkańca	700,51 kWh
gazowa	zużycie ogółem	41 583,9 MWh
	zużycie w mieszkaniach	25 947 kWh

Źródło: opracowanie własne na podstawie Raportu o stanie Miasta Radomska za rok 2019

Na terenie miasta nie funkcjonuje składowisko odpadów, odpady unieszkodliwiane są na terenie składowiska odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w Płoszowie. Rocznie na składowisko celem unieszkodliwiania –składowania trafia ogółem około 19000 Mg odpadów powstałych w Zakładzie Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych po mechaniczno – biologicznym przetworzeniu dostarczonych zarówno z terenu miasta Radomska jak i pozostałych gmin ościennych. Z terenu miasta Radomska do ZUOK w Płoszowie celem zagospodarowania w 2019 roku zostało dostarczonych około 23500,00 Mg wszystkich rodzajów odpadów, w tym około 16000 MG transportowanych przez Spółkę PGK. W 2019 r. w Radomsku zebrano ogółem 19029,75 ton odpadów komunalnych, w tym 14878,53 ton pochodzących z gospodarstw domowych. Odpadów zmieszanych zebrano 14553,96 ton (w tym 10949,06 ton z gospodarstw domowych), odpadów segregowanych - 4475,79 ton (w tym 3929,47 ton z gospodarstw domowych). Na terenie miasta zlokalizowane są trzy miejsca do odzysku lub innego niż składowanie unieszkodliwiania odpadów.

Infrastruktura gospodarcza

W ramach Łódzkiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej funkcjonuje w Radomsku od 2005 roku jedna z jej 45 podstref. Jest ona zlokalizowana na północno – zachodnich obrzeżach miasta, w sąsiedztwie zbiegu dróg krajowych numer 1 i 42. Jej całkowity obszar wynosi 145 ha. Podstrefa ma charakter wyodrębnionego obszaru na terenie miasta, gdzie przedsiębiorcy mogą rozpocząć działalność na preferencyjnych warunkach i korzystać z pomocy publicznej. Strefa przyczyniła się dotychczas do powstania w Radomsku około 5 tysięcy miejsc pracy. Wartość poniesionych w jej obrębie przez ponad 24 podmioty inwestycji to 2 miliardy złotych. Wpływ do gminnego budżetu z tytułu podatku od nieruchomości na terenie podstrefy wyniósł: 8 047 895 zł (2018 r.), 9 370 996 (VI 2019r.), 11 021 732 (IX 2020). To wielkości znacznie wyższe, niż opisujące skalę funkcjonowania podstref ŁSSE w innych miastach regionu – Piotrkowie Trybunalskim i Tomaszowie Mazowieckim.

Miasto Radomsko dysponuje także innymi wolnymi terenami inwestycyjnymi, wśród których ok. 75 % stanowią działki duże, o powierzchni od 20 do 50 ha, a 15 % działki mniejsze, w przedziale od 5 do 20 ha. Tym samym o wyjątkowości oferty inwestycyjnej gminy w obrębie województwa stanowi dostępność mniejszych, dogodnych do zagospodarowania terenów do prowadzenia działalności gospodarczej. Poza tym w odróżnieniu od wielu innych lokalizacji działki w Radomsku stanowią własność gminną, są uzbrojone, objęte miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego. Istotnym atutem lokalizacji jest bezpośrednie położenie przy autostradzie A1.

Radomsko jest ważnym elementem krajowej infrastruktury transportu intermodalnego pozwalającego tworzyć nowoczesne łańcuchy wymiany towarów poprzez szybkie i bezpieczne dokonanie przeładunku jednostek ładunkowych pomiędzy środkami transportowymi dwóch różnych rodzajów transportu. Na terenie Polski w 2018 r. zlokalizowanych było 35 aktywnych terminali, w tym dwa w Radomsku. Terminal zarządzany przez firmę Loconi (przy ul. Kraszewskiego) zlokalizowany jest w bezpośrednim sąsiedztwie stacji kolejowej i w odległości 0,5km od nowej obwodnicy drogowej Radomska. Pozwala na przeładunek kontenery 20' 30' 40' 45' HC w transporcie kolejowym i drogowym. Powierzchnia całkowita terminalu wynosi 6, 41ha, a powierzchnia składowa to 2 500 TEU. Aktualna maksymalna roczna możliwość przeładunkowa to 80 000 TEU. Terminal dysponuje bocznicą kolejową, nie jest natomiast wyposażony w suwnicę. Obsługuje go torowisko kolejowe do załadunku i wyładunku o długości 600 metrów. Terminal stale obsługuje połączenia z portami w Gdańsku i Gdyni. Terminal w zarządzie Erontrans Agencja Celna Sp. z o.o. (przy ul. Młodzowskiej) również obsługuje kontenery wielkie, nadwozia wymienne przewożone transportem kolejowym i samochodowym. Znajduje się w odległości 3 km od drogi krajowej i 1 km od linii kolejowej. Powierzchnia całkowita Terminalu to 1,2 ha, aktualna maksymalna roczna możliwość przeładunkowa wynosi 10 000 TEU, a powierzchnia składowa do 2 000 TEU. Terminal dysponuje bocznicą kolejową, a długość torów kolejowych do załadunku i wyładunku wynosi 320 m. Stale realizuje połączenia z Gdynią i Gdańskiem oraz Piotrkowem Trybunalskim i Łodzią.

Nie są to obiekty wielkie – powierzchnia całkowita rozleglejszego terminalu Loconi jest prawie o połowę mniejsza od terminalu w Kutnie, siedmiokrotnie mniejsza niż terminal DCT w Gdańsku i trzynastokrotnie mniejsza od Euroterminau w Sławkowie. Pod względem powierzchni składowej lokują się natomiast w krajowej średniej (to mniej więcej połowa powierzchni dostępnej w terminalu w Kutnie). Ich udział w maksymalnej rocznej możliwości przeładunkowej terminali multimodalnych w kraju sięga niespełna 0,25 w przypadku terminalu Erontrans i 0,5 % w przypadku terminalu Loconi. W układzie południkowym najbliższe obiekty tego typu znajdują się w Łodzi i na Śląsku (Gliwice, Dąbrowa Górnicza), w układzie równoleżnikowym – na zachód od Wrocławia (Brzeg Dolny, Kąty Wrocławskie) i na północ od Rzeszowa (Kolbuszowa).